МАССА ХЬЕХАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Арадуьлл 1923 шера дена

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Советан Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 15 (2867). | Шинарин, 4 февраль, 1964 шу. | Мах 2 кап.

КПСС ЦК Пленума сийна

МЕХАНИЗАТОРИЙ СОВГІАТ

КПСС ЦК февральски Пленума доккхийча къахьегама толамашца някъа бахар дукха хьинаре къахьегаш ба Шалийн производствени управлене «Гудермесский» совхоза механизаторш. Цар дош деннад 5-гІа февраль хьатІакхачалехьа ерригача тракторашта ремонт е аьнна. Шоай дош сийлеца кхочашдеш ба уж.

Технически дика кийчъянча мастерской цехашка сиха бу лоархІамера болх. Тракторий двигателаш тоеш ба Катаев Іаьлен Лапов Василийн. Нормативашца леьрхІачул дукха кІезигагІа ха дІа а йохийташ ремонт ю цар моторашта. Вай болх тІехдика хилара а чІоагІа къовсам лоаттабу ремонтникаша.

Двигателаш бІерчча сеновах болх бе безаш я, пуидаьла массе клапанаш, поршеш, цилиндраш пхьаккха гІалат ца дуташ тоаю иов. Катаева. Ремонтин балхий дика терко ю коммунистически къахьегама ударника иов. Владимировас. Механизатораш тешаш ба цо тоаьча тракторо дика болх бергхилара.

Доккхий къахьегама толамаш доахаш хьабоагІа коммунистически къахьегама цІи яккхара къовсам лоаттабу слесарь Цыганков Дмитрий. дукхача хана дена из сийлен цІи лелаю токараш Спицын Федор, Базуркаев Ахьяд. Цар ремонт яь техника дика хьерхІе дІаш комиссе.

ДикагІбола ремонтникаш бувцача хана бицбала йиш яц газоэлектросварщикаш Резванов Василий, Зотьев Петр, радиатораште ремонт еш вола Абубакаров ГІани. Ха ца лоархІаш, шоай низ ца кхобеш къахьегаш хьабоагІа уж.

Ремонт еча юкъе хьинаре дакъа лоац трактористаша а. Шоай траторш графикал хьалха тоаь яхарца белгалбаьнна Ахмадов Висит, Темирбулатов Мухьмад, Шамаев Іабдул-Хьамид, кхыбараш.

Гуш да шоаш денна дош тха механизатораша кхочашделга. Ремонт е езача 46 тракторах 46 йистеяьккхай. Юкейисача шин трактора а укх деношка ремонт яь ярга.

Сиха ремонт еш ба механизатораш кхыйолча юртбоахама инвентара а.

ЦхьоалагІча отделенерча иов. Стойчев верте латтача коммунистически къахьегама бригада коллективо дош деннад Пленум хьаеллача дента ерригa инвентарь тоаь яккха, аьнна. Ший дош кхочашдеш я из коллектив. Яхзавче кийчонца бІаьстанка някъа бахара ишта къовсам лоаттабу совхоза механизатораша.

А. ШЕРСТЮК,
«Гудермесский» совхоза кортера инженер.

ХАННАХЬА ЙИСТЕДАРГДА

Юртбоахама техникана ремонт сиха а дика а яра беррига теркам тІабаххийта къахьегаш ба «Назрановский» совхоза механически мастерскера болхлой. Ремонт ханнахьа йистеяккхар боккхача лоархІаме долга дика кхетаду цар. цудухьа хьинари низи ца кходеш къальет хІара механизатора, тешаме кхочашду тІадилла деккхар.

Двигателашта ремонти об, каткен еш ва говза механизатор Донцов Роман, 60 совгІа мотор тоабаьб цо хІанзза а. Визза низ тІабохийташ обкатие яьчул тІехьагІа мера дІабахьийтац мотор. Довгора аппаратураш тоеча Кириченко Ивана дика бовз шийн болх, лерттІа тоаю цо шийга дІахкаьча механизм. ХІаьта тракторий тІехьашкарча соашта ремонт еш вола Эстоев Хьаж-Бикар а тІехьависаш шийн новкъостел, ишта хьинаре къахьег цул гІоничас Эсмураев Джабраила, токараша Тумгоев СаІида, Сагов Бексолта, Мартазанов Махьмада, бІаьш деталаш тоаяьй цар ремонт йола, елча дена, дукха кходаьд совхоза ахча.

Къахьегам лерттІа вІаштІехьбаккхар бахьан долаш тха вІаштІехьаьлар 1963-ча шера 4-ча квартале ремонт яра план тІехкхоачашье. 11 трактор тое езача январь бетта 11 трактор тоаьй, тахан кхоана ремонт яь арайоалаш я кхы 3—4 трактор. Ремонте латт 18 трактор, сиха арахьа уж а.

Ялаташ дІадувча 4—5 сеялкагара дІайккхача тоаь яьнай ерригa юртбоахама инвентарь. Укхаза дика къахьегаш белгалбаьнна Алиев Сулимбик, Мержоев ИсмаІел, Мальсагов Джабраил, кхыбараш, нормаш 140—160 процент кхочашдю царех хІаране. Трактораштей юртбоахама инвентарах 10 феврале ремонт яь яккха, аьнна, дош деннад механизатораша, ишта хахал хьалха тоаь яргья ялат чуэца комбайнаш а. ХІанззе а ремонт яь яьнай 5 комбайн, кхы массехк комбайн тоеш латт. Ишта някъа долх тхо КПСС ЦК февральски Пленума. Оаха денна лаккъергья тхоай белха темпаш.

М. ГАГИЕВ,
механизатор.

ЦАР ДОШ ЧІОАГІА ДА

Доккхий къахьегама толамаш даьхад дІадахача 1963-ча шера тха колхоза шурий-товарие фермерча доярkaша Гандарова Совдатен Хамхоева Лемкаси. Шоаш кхоабача хІара Іаттагара 2 эзар килограмм совгІа шура яьккхай царех хІаране.

КПСС ЦК февральски Пленума сийленца някъа баха хаьрхІа гул а бенна шура дукхагІа йоаккхергйола някъаш дийцер ферма дояркаша, гучадаьхар кхоачамбоацараш йолаш йола торонаш. Совхкарчул доккхагІа социалистически дехкараш тІайийцар цар. Шера планал совгІа хІара кхоабача Іаттагара 400—500 килограмм шура яккха дош делар Л. Хамхоевас, С. Гандаровас, Х. Оздоевас, Х. Долакоевас. Ишта доккхий дехкараш тІайийцад кхыча доярkaша а.

ГІулакхашца чІоагІду доярkaша шоай дош, дикка лаккъенай хьайбашкара хьайоаккхе продукци укх керлача шера.

Н. ОЗДОЕВ,
Сунженски производствени управлене Мужичерча юрта Совета председатель.

КРАСНОДАРСКИ КРАЕРА лиш дехка лаьтташ дукхагІдараш Кубань яхача хина локерча оагІорахьа да. Укхаза 23 эзар гектара тІа кхеду дуга, хьажкІаш, кІа. Цхьабакъда, ший тайпа оамал йолаш да Кубань яхе хий, цІаккха а ахьан тайпара хилац цун хьарсам чура хин боарам. БІаьстия юкъе дизза массех доагІаш хул из, хІаьта аьхки теттера кІезигу хий, кхыметтал лаьтташка дилла а ца моаш.

Хьарсам чура хий цхьан боарамагІа хилийтар духьа, Кубань яхача хи тІа хІанз хьалъеш я Федоровски гидроузел — Краснодарски крае итара боккхагІа болх гидротехнически гІирс. Башха-хоза проект я цун яр. Хи йистте, берда тІа котлован яьккхай керттера гІирсаш хьалде: хий дІадехка плотина, кемаш лела шлюз, чкъьорий лела моттиг. ГІирсаш хьалдаь даьначул тІехьагІа, кьаьнара хьарсам дІакъоеларгда. тІаккха дуккьаа плотинана тІагІолла тІех а даьна, чугІолла бетон а хьала долча кердача хьарсам чу гІоала Іоволалургда хий.

Шерра дІадоладаьд гидроузел хьалъечара балхаш. 67 эзар кубометр бетонах хІанзза Іойийлай 22 эзар кубометр, ахаш арматурин каркасаш дІаоттаь яьнай, лаьттанца де деча балхах 70 процент даь даьнад. Ер шу чакхдоаллаш керттера бетонан балхаш даь дергаь, гидроузел ерригa механизмаш вІашагІйохка йолалургья, 1966 шера ноябре дІакъайла декха лергІ Кубань.

Гидроузел хьалъеь ... тІехьагІа хьарсам чура хий яхь метр даккьлургда, тІаккха из ухергда ер дуга тІадоача кхачка. ХІинз болх беш йолча Петровско-Анастасиевски дуга системага тоьал тІоадал кхоачаргья хІана, юртбоахама балхаш долча моллагІча хана. Цул совгІа, вІашагІйоалларгья дуга керда ер система — Федоровски Марьяно-Чебургольски — хий дехкаш дола деррага лаьттеш 72 эзар гектар а долаш.

А. Горяева текст.

СУРТА ТІА: хьалъеш латта юмаш лела камера, УрагІъахай ажурин каркасаш, бетонин ... къашна шлюза оагІош хьалдоташ болах монтажникаш.

О. Иванова сурт.

Кердадарий кепа йоалов агентство.

1964 шера, январь.

ХЬИЙКЪА ЯЛАТ КХЕДАРА

Тха совхозе механизаторашен полеводашен къовсам лоаттабу семилетке ялхлагІча шера махулла чІоагІагІа юртабоахама культураш хьувкъаяра. Къаьстта йоакха терко ю минеральни удобренеш товсара.

Совхоза къахьегамхоша минеральни удобренеш тайсай 3200 гектара тІа гураьхьа дІадийнача ялатештен, зиба лаьрхІа аьхача 900 гектар лаьттен, 150 гектар люцерна тІен.

ХІанз сихача темпашца дІахьу кхашка моттигера удобренеш яхар а. ХьажкІаш, свекла, кхыйола культураш дІааоаргйолча участкашка 8432 тонн ширдаьнна кхо диллад. Из болх дика барца белгалбаьннаб совхоза шоллагІчен кхоалагІчен отделенешкара къахьегамхой. Масала, кхоалагІча отделене дилла кхо 2400 тоннаш совгІа да.

Боккха теркам тІабохийт совхоза къахьегамхоша агрохимически говзал Іомаяра а. Массайолча отделенешка вІашагІъехкача курсашка дешаш 400 совгІа саг ва. царна юкъе дукхагІбараш свеклаш хьажкІашн лелаераш а ба. Цу курсашка уж Іомабу минеральни удобренеех, юртбоахама техниках дикагІа пайда эца, кхашка хий декха.

Дийцденнадац дІадув фу кийчдар а. Эшачул совгІа Іалашдаьд гороха, кена, хьажкІий, свекла фу. Бакъда, совхозера деррага фу эшачча кондицега кхаьча ца хилярах из болх лоархІаме тІа а ийца дІахьош ба тха специалисташ.

Боккхача теркамца дІахьу юрта боахама техника сихагІа тоаь яккхара гІулакх а. Графикал дукха хьалха даьннад трактораш, сеялкаш, жаткаш, кхыйола инвентарь тоаяра балхаш. Тха механизатораша дош деннад 10-ча феврале КПСС ЦК Пленум хьаеллача денна бІаьстан балхаш дІадоладеча мел эша техника кийча хилийта, аьнна. Цар из кхоачаш а дергда.

Н. РЫБНИКОВ,
Шалиа производствени управлене «Шалинский» совхоза агроном.

ЖА ІУЙ ГІУЛАКХАШ

КПСС ЦК февральски Пленума сийленца някъа бахара кизи хьинари кходац Шелковски производствени управлене «Красный пахарь» яхача колхоза жа Іуша. ХІанз даккаш латт цар гІулакх деш дола жа. ХІара 100 жийна тІехьа дукхагІа Іоахарий хьалкхеде, жа гІеллургдоацаш лерттІа кхаба, хІаьта дарна тІера дукхагІа тха доаккхергдола гІулакх хІанззе а кІадоладе лаьрхІа хаддаяза къовсам лоаттабу цар. ХІана Іодеча Іоахарашта дІайха а дика а помешенеш кийчъяьй колхозе. Дахка дезденна жа хьакъоаста а даь оагилгашка латт.

Эггара дикагІа кхоачамаш вІаштІехьдаьхад боккхагІа болча жа Іуша В. Павлова, Б. Баймурзаева, В. Мануйло гІулакх деча жен отарашка, Укх Іай цхьаккха устагІа, цхьаккха Іаьхар бенийбац укхаза. Ишта да цар къахьегама хьокхамаш.

А. БИЛЕТОВ,
колхоза председатель.

С. И. ОЗИЕВА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Дика беркат долаш дукхача шерашка литературин болх барцей ваьна дийнахьа дена 60 шу дизарцел дувзадена писателя Озиева ИсмаІилий Салмана Нохч-ГІалгІай Советски Социалистически Автономни Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота дойла.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председателa заместитель **А.-В. ТЕПСАЕВ.**

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. СЫЩИКОВ.**

г. Грозный 1964 шу.
31 январь.

Краснодарски края дика хьокхамаш

КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА УДАРНИКИЙ СЪЕЗДАГА Н. С. ХРУЩЕВА ДАХЬИЙТА МОАР ШАЛ

Новкъоста Н. С. Хрущева дегатІара моаршал даьхийтад Краснодарски края юрта боахама коммунистически къахьегама ударникий хьалхарча съездага.

Экономика айяр духьа, коммунизма материально-технически база хьалъяр духьа доаттабеча къовсам тІа, аьнна моаршал тІа, дегІа а ул, хьа а кхув керда саг. Из къаьста дика хьахьоих дукхача цхьа къахьегама турпален боцьоаца йола школа а хиина дІаэттача коммунистически къахьегама болано.

Пхи шу хьалха промышленни предприятешка хьа а хиина юрта боахама а тІа-тІа дукхагІа яржаш латт коммунистически къахьегам бахьанне лелаю яхь. Цунна тешал ду Краснодарски края дикача хьокхамо, цига бІаьш эзараш колхозхой, совхозий болхлой, бІарча коллективаш а патриотически боламо хьинаре дакъа лоацаш.

Кубанцаша гІулакхаца хьахьехад шоаита дика къахьега хоалга. белгалдоах новкъоста Н. С. Хрущева. Соахка доаккхаш а паччахьалкхенга диккаш а дола ялат алсамдаккхара Ерригсоюзни яхь дІа а йолаш, цар дика камаьхал а йоалаш кхоачашдир шоаш тІайийца дехкараш, Даьхен хибарашка чутессар 202 миллион пунт ялат.

Іалахьмате дукха торонаш я Кубане кхы хІахо а доаккхаш паччахьалкхенга доххаша дола ялат, шекара свекла, гидуаргаш, кхыйола юрта боахама продукташ алсамьяккхара. Лаккхара хьувкъамаш дехаро реальни торо хулийт Краснодарски края шерра-хера паччахьалкхенга 400 — 450 миллион пунт ялат дохкара. Края колховашкеи совховашкеи интенсивность лакха йолаш хьайбай боахамаш хила деза, цар дукха дуалх, шура, фуаш, кхыйола продукташ йоцке ева паччахьал...

Краснодарски края юрта боахамерча къахьегамхоша, яхлу новкъоста Н. С. Хрущева, доккхий дехкараш оттадаьа шоашта хьалхашка. Дика камаьхал а йоалаш уж кхоачашдера эзараш а эзараш а нах Іомабе беза, хІара колховеи совховеи тІагІертта къовсам доаттабе беза хьалха латтарий балха хьисапаш Іалманка гучаьнна гиназадаш производствола юкъакхьяра. Шу, га, коммунистически къахьегама ударникашка, дукха хІама лургда шоай хьокхамца някъа деган ура а уттадеш. Цу берхатерча гІулакхах камаьхал ейла шух.

(ТАСС).

«ЭЛЕКТРОН-1» А «ЭЛЕКТРОН-2» А СИГАЛА

ТАСС-а ХОАМ

Атмосфера тІерча тІоахшатген космически арениш тохкамаш дара программага хьежка 1964 шера 30 январе Советски Союзера аьттонца сигалъяьийтай ший болча цхьан ракетаца-носителаца тоьал тайп-тайпара йолча орбиташ тІа яьхача «Электрон-1» а «Электрон-2» а яхача Іилман шин станцех (лаьттан спутникех) латташ йола космически система.

«Электрон-1» яха космически станци ракетах-носителах дІакъоастаяьй болх беш тІехкьарча лагІа двигатель а йолаш гІетта йолаш эггара дикагІа аьттув болаш йолча моттиге кхаьчача хана.

«Электрон-1» яха космически станци дІакъоастаьчул тІехьагІа ракета-носителa тІехкьарча лагІо ший никъ дІахо бар шийна екхача траекторе гІолла. хІаьта, эшача боарамга кхаччалца сих а денна, лаьрхІа хиллача орбита тІа яьккхай цо «Электрон-2» яха космически станци.

ХьалххагІо а даьча лоархІамех, лийрхІачарна гарга йолча орбиташ тІа яьхай космически станцеш укх тайпара параметраш а йолаш:

«Электрон-1» — перигеера лаххал 406 километр, апогеера лаккхал 7100 километр.

«Электрон-2» — перигеера лаххал 460 километр, апогеера лаккхал 68200 километр.

Цу шин станце гобоахаш йоахка ха я: хьалхарчун 2 сахьат 49 минут шоллагІчун 22 сахьат 40 минут. Космически станцей орбитай шаьрагІа йола оагІув экватора шаьрагІа йолча оагІонгахьа ластара са 61 градус ба.

Космически станцей борта тІа оттаяьй Іилман аппаратура, радиотелеметрически системаш, 19, 934, 19, 954, 20, 005, 30, 0075; 90, 225 мегагерца частотех болх беш йола «Сигнал» «Маяк» яха радиопередатчикаш.

«Электрон-1» а «Электрон-2» а яха космически станцеш сигалъяхийтара керттера дехкар ха Лаьттан чухьарен арахьарен радиационни тІехкар а царца ювзаенна йола физически хилареш а цхьан хана Іомаяр.

Космически станцей арахьостаца Лаьттан радиационни поясаш Іомаяро йиш хулийтаргья Іалама, венерча доакьой космически арен феца дІанийсдаларен цар энергетически спекторен хьакъехьа чІоагІа маьлхера Іилман хаинеш хьаица.

Цхьан хана Іомаергья космически кІоаргаленашка делха тайп-тайпара сердалешах а атмосфера тІерча тІоахшашкара физически ховмаш а.

«Электрон-1» а «Электрон-2» а яхача космически станцей зем боахараш телеметрически даьнеш хьанйераш Советски Союза территорера командно - измерительни комплекса лаьттан тІара пункташ я. Бортовой аппаратуро беча балха лостам тел станцей борта тІа оттаьча программно-хаина йолча устройствашкера а Лаьттара хьалтелача командех а.

«Электрон-1» а «Электрон-2» а яхача космически станцешкара хьанйицача радиотелеметрически хоамо тешал ду ерригача системаша боаррамагІа болх беш хилара.

Хьачу мел доагІача хоаманта обработка ю координационно-вычислительни центро.

«Электрон-1» а «Электрон-2» а яхача космически станцей новкъосталца даьча Іилман тохкамий результаташ кепа етташ арайоахаргья радиотелеметрически хоамаш Іарген церка обработка ерген хьежна.

* * *

ДІахо а Лаьттанна гонахьа гобоахаш я «Электрон-1», «Электрон-2» яха Іилман космически станцеш. ЧІоагІа аза уллача эллиптически орбите гІолла а лелаш, укх шера 1-ча феврале московски ханах 16 сахьат доалаш Лаьттанна гонахьа шоэза гобаьккха яьлар «Электрон-2» яха космически станци, арахьарча радиационни тІехкара зонах диказа тІех а йолаш. Цу юкъагІа арахьарча радиационни тІехкарах дукхазза тІех а ювлаш Лаьттанна гонахьа 19 гобаьккхаб «Электрон-1» яхача станце.

Космически станцешта тІаоттаьча Іилман аппаратура новкъосталца тохкамаш ду:

— Лаьттан арахьарча а чухьарча а радиационни тІехкарий;

— дІаэшгача энергей варжонаш доакъоагІей;

— электромаштен положительни ионаштех концентраци хилара;

— Лаьттан магнитни полаштен радиационни тІехкараштен;

— космически излучене ядерни компоненташте;

— маьлха доахача тадгІаний излучене;

— тайп-тайпарча диапозоний радиоталгІенаш дІаехъаьллара;

— галактикий радиоизлученей;

— метеорхтин вещество тоІалеш хилара.

Космически ареннй тайп-тайпарча доакъошка цхьан программах цхьан хана деш доле тохкамаш юхьаьнца деш да. Уж тохкамаш боккха лоаргІам болаш да сет... маьлха шера (маьлха ... хІенигагІа йІоехал луча ...) лушеш хилкъашта юкъера программа кхочашъяра, хІаьта ишта цар торо хулийтаргья сагачосмосе вахара радиационни кхерамале Іалашъяра мел эшар довзара а.

Телеметрически бустамаша хойтачох, станцей ерригa аппаратура лерттІа болх беш я. ЛийрхІача хьалхо тІара ца йоалийташ лоаттаю космически станцеш.

Іилман информацеш хьанйю лаьттарча телеметрически пункташа юкъарчах доацаш хьанийча режиме а, лаьттарча бустамаш доахача пункташкара станцеш бІаргагуш йоацача хана уж ховмаш дагакхоабаш йолча устройствашкара а.

Космически станцешка хьалъяш йола команда лерттІа хьалкхоач, бустамаш доахача станцешка хан-ханнахьа хьакхоач «Маяк» яхача трехчастотни передатчика 20,005; 30,0075; 90,0225 мегагерца частотехи «Сигнал» яхача передатчика 19,943; 19,954 мегагерца частоташ тоеа радиоминаш.

ПЛАНАЛ СОВГІА

Укх деношка хургйолча КПСС ЦК Пленума сийна къахьегама вахте а этта хьинаре болх беш я Грозненски мехкаьтта чакхлохача завода иов. Мельникова кулгалдеча № 6 йолча цеха коллектив. Январь бетта валови продукци арахецара план 102 процент гаргга кхочашъяьй цо. Духхьал электроэнерги, пар, хий кхоарда цу бетта итташ бІаьш сомаш цеха чота тІа Іоалаьд цо.

ХІаьта уж къахьегама темпаш лок ца йолийташ болх барца февраль бетта 10 ден план 103 процент кхочашье лерхІача цу цеха технологаша укх деношка кхы а дикагІа къахьег. тІайийца дехкараш хІара сменах тІехкхочашду цар.

Къаьстта дика къахьегаш я боккхагІболча операторий иов. Савченко, Шрамко, Винникова, оператопа Кимова кхичар бригадаша. Смена задане 105—110 процент кхочашъю цу бригадашкарча технологаша.

И. БОТОВ.

Тайге гІолла доагІача доккхача Амурах хьаккхеташ да хоза хий Зея. ХІанз метр сома ша баьб цох. Массанахьа кІай а шийла а я. Іа... Цу курача хиа тІехкьара сатийна Іа дер. Тукуриниграи Сатахани яхача довкъаша «Зейски маІараш» еча хьанъе лаьрхІад Зейски яха ГЭС.

ХІанз а хьалха санна сатийна яц Зея яхача хи тІа. С. Я. Жука цІерахча института Ленинградски отделене комплексни экспедици я дальневосточни хина «къайленаш» тохкаш. Хьалха хий чухьедаш хиина 300 эзар гектар баккхадиина лаьтта мукъадаргда Зейски доликe, хІаьта цига «иха йоагІергья» тамашийна культура — соя. Сиха дегІайоагІаргья хьун хиин а, Кхы а дукхагІа хий долаш хургдолча Зея тІа леларгда кІай кемаш.

ХІанз шоай болх беш ба гидрологаш, топографаш, метеорологаш. ТІехь-тІехьагІа къаьгагІа хьагуш латт хургйолча ГЭС сурт. Советски наха керда котало йоаккха моттиг хулаш латт Зеях.

Ша баь латтача хи тІа дІахоа хьежача хьагуш я буров детта установкаш. Сиха дІахьош да тохкама балхаш. Низ бехача малха мегац шийла морхаш йохае (аьрдехьа), хІаьта а шийн атта йоацача вахте латт комсомолка Бугаец Татьяна (аьттехьа). Цунна ха безам ба фена тІоадал, температура хуцаелар... Шелал гаьнна 40 градусал тІехьяьннача хана киса лелаеча фонарика йоалош дакь лист сийрдаьйккха ца Іеш, кІезиг-дукха вІоахееш санна хет.

Н. Суровцева сурт.
ТАСС фотохроника.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ТЕОРЕТИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦИ

«КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш — гаргарча вовхI шера химически промышленность дегIаяра программа» ахача темах теоретически конференци хилар укх деношка «Грознефта» объединене. Пленума решенеех уж Iомаяраза лаьца доаппа къамаьл дир партийни бюро секретара заместитела инженера нов. Вайнштейна.

Конференце хиннарий чIоаггIа уйла тIайодаш дар «Исторически итт шу — керттера экономически деккар кхоачашдара эша экономически хьалаш хьадара лоархIамера этап» яха доп. Экономически культурни дальхье советски наха йьхI йоккха хоталонаш ше юаппаш Нохч-ГIалгIай халкъа боахамах масалаш кхийлар коммуниста нов. Мандрина. КПСС Централни Комитетеи Советски правительстваи пахадлаш еча йоакхонца дегIаух вай республика промышленности механизированни юрта боахами, аьлар цо.

«Химически промышленность сихха дегIаяр — юрта боахама производство дегIаяреи халкъа вахара хьал тоадаларей керттера лоархIам» кхача дешах лаьца ше къамаьл деш юрта боахамера гIулакхаш белгалдаьхар коммуниста нов. Литвинова. Целинни латташ карадерзадарах хьайбашкара йоаха продукташ алсамъяхарах дуккха дегIаденад юрта боахама продукташ йовхилген уж паччахьалкхенга Iохкилген, аьлар цо. ДIайахача шера миссел йлет давккхайаш шIаккха вай республика колхозашей совхозашей. 8,5 миллион пунт план йолча паччахьалкхента еккай 11,8 миллион пунт ялат.

Юрта боакама балхашта механизаци ярах, шай каналхьа органически а минеральни а удобренеш еттарах вIаштIехьаьккхар из толая бакха. Цудухьа партеи правительстваи бокхха теркам беш да минеральни удобренеш кийчьйелген уж йайдаваргIа йолча тайпара кхашиа дIаеттадеп.

«Химена карагIдаьннараш производствана юкъехкахьар — промышленностеи гIишлошьечареш балха овсарле дегIаяра керттера лоархIам» яхача дешна кетадир шийа къамаьл коммуниста нов. Гераскина. Халкъа боахама эгара лоархIамегIа йола из дакъа дегIадоладара эша бедала ресурсаш шортта хиларца химически индустре мехка керттерчарех цхьа центр а хиина дIаотташ латт вай республика, аьлар цо. Химически изделени органически синтези хьаяра йола химически индустри дегIайоагIалга мехкдаьтта продуктехи цуйца хьайоагIача газаи пайда эцарца дувзадена хургда вай республике.

1958-ча шерара КПСС ЦК майски Пленум хинначул тIехьагIа мехкдаьттах химически промышленность дIахо дегIаяра доккхий балхаш дьйа «Грознефта» объединене болхлоша, инженерно-технически болхлоша. Хоша майарра, мехкдаьтта химена эшаш йоле бедах а газобензин. Химически промышленноста эша из бокххача мах хера продукци 1970-ча шерага итташ эзараш тонн ярахьа еза вай. Халкъа боахама чIоагIа эшаш а бокхача маьхара а химически продукци шеррача боарамах хьее йоларна йола низ бола лерда я из. Цу лерда тIа республике укх

сешлерках хьалхе лаьрIаш вокка эгара йоккхагIчарех йола синтетически каучука Къилбасе-йа-Кавказски завод, шера эзар тоннаш продукци арахеца низ бола синтетически хьовзалий кислота завод, иштта пхьтаки трубаш ю заводаш. Синтетически каучука завод газий бедапца IалашЬяра хьалъергья газобензина заводаш.

Хьалхе йолаьй Карабулакски газобензиновни завод, Вознесенская—Грозный яха газопровод геттара дегIабоагIаргба Грозненски химически завода низ а. Дерригача халкъа боахама доакъошка дIакхоачаргья химически промышленносте продукци. Синтетически продукцеш геттара дукха дIаухаргья гIишлошка. Волатен чоиен чарен 2-зза совгIа дарегIа хул полиэтилена трубаш. ХIаьта, хьуна материалашта меттел, синтетически изделеш дIаахийтаро пластмасса промышленноста керда гIирсаш хьалдарга хIалаха рузкъа 2,5—3 шера юхаметтаоттадергда.

Бахача наьха хьашташте эша товараш дергдола производство шеръечара химе лоархIам бийцар коммуниста нов. Филипова. ХIаьта, химически промышленность сихха дегIайоалаечара «Грознефта» объединене коммунистий хоаламболча деккарех лаьца конференце къамаьл дир коммуниста нов. Кузнецова. КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра объединене коллективай берригa низ, практически новкъостал а деш тIаберзабара коммунисташ тIахьийкар цо.

А.-С. ДЗОРТОВ.

КПСС Ленински райкома секретарь.

Къахьегамцара безам совбаккхара

Дуккхача хона дехз пайда луш я Грозненски производственни управлене № 3 йола баьца даарий совхоз. ДIадахача шера а 140 эзар сом пайда бир цо. Совхоза хулгалхоша, партийна организаци, специалисташа болхлой дикагIа къахьега дог довгIаргдолеш гIулакхаш вIаштIехьлахарах тардалар из толам бакха.

Дика балхаш деча къахьегамхошта алапел совгIа мах телаш доле гIулакх укхаза вIаштIехьдаьккха массеха шу да. Масала, планая совгIа чуйцача продукцех из ехка хьахийнача ехчах 20—25 процент тел баьца даараш леладераш. Цул совгIа, техникаца ший ханнахьа кхашхара балхаш чакхдехарах, къахьегама овсарле дегIайоагIартйола гIулакхаш дарах ахчая совгIаташ тел цхьайолча бригадашта звеношта. Дуккхал дIадахача пхьон шера 121092 сом алапел совгIа болхлошта деннад совхозо. 7730 сом преми еннай Хорошиловa Анная звеноша. ХIара гектара тIара 288 центнер нарсаш чуйцар звено. Планица нийсдича 219 процент хул цох. ХIаьта тIехьа кхача кабуп кхеира план шозза гергга кхоачашъьйа цо.

Из звено чуйоагIаяя коммуниста нов. Сорокиная бригада баьца дааран чуаддарен уж паччахьалкхенга деккарен план 180 процент кхоачашъьйа.

Алапел совгIа ахча тела гIулакх леpттIа леладара. Къахьегама овсарле лакхъялара чIоагIа тIахьожам лоаттабу парткомо. Масала, алаташ чуэцаш лаккхара къахьегама овсарле йолаш уж ардара хIара денна премеш тергйола гIулакх оттадир совхозе. ДикагIайолча кхашка болх беча комбайнераша мара нийцар премеш. Массанахьа цхьатерра дика делар йлаташ. Андреевская долина кхача участкера алаташ чуэца къаьстта халагIа хир. Укхазара ялаташ нихъ Iодуйшалаь а йоархIаш укх а хийарна низ тIа бахийта къахьийтача а деника йолй нормаш кхоачашьяцар комбайнераша.

Партком хьежар цу гIулакхага, хIаьта цо алерца юха хьажа а хьежа цу участкерча балхашта керда нормаш оттайир дирекцен планови отдело. Из бахьан долаш кхи а дикагIа болх бе йолабелар механизатораш.

Дукха ха йоаллаш пефицмашка кхо дIаккахьа доказир совхозе. ХIара дIайнхьача пхьан тоннех 28 кейнг мара лацар шоферашта грузчикашта. ГаьнгIара дIакхахьа дезаш а дол-долчаба хьагулле дезаш а дар из. Цундухьа нофие кхвачашъюлаш. Цу гIулакхах лаьца совхоза парткома секретарь волча Осепкена къамаьл дир шофераша. Из гIулакх дирекцена дагa а еьнна кхоастадир цо.

Наха шоай къахьегам безаргбола, цунах цар доккхал дергдола, шоашта хьалхашнийе латта лектараш цар кхоачашдергдолa наькъаш лех совхоза парткомо цехий партийни организацешен.

Пенгазеташ тIа. тойтара агитаце тIа, пропагандисташа еча докладаш тIа, агитаторий йосалашна шерра юаш чьалхи латтарий балха опыти мехкий сий дола къахьегами.

Помидораш дIайогIача керда метод балха юкъейлхьар звеньевая йолча нов. Глуховская. Нов. Глуховская сийлен Доска тIа а йоаккхаш цуй опыт шерра дIайоаржайно совхоза парткомо. Цу опытах болх бе болабелар боахамера дуккха къыбараш. ХIана ерригача совхозе а улургайча боахамашка а дIаяьржай из опыт.

ХIара гектара тIара 80 центнер баьца комераш чу а эцаш бокха толам баьккхар звеньевая Юртаевас а. Ахчан совгIат делар звенона, хIаьта звеньевайна СССР халкъа боахама карагIдаьннарий выставке яха путевка а елар. «Къахьегаме тIехника толамаш дахарах Москве яха путевка лу нов. Юпаевайна, могаш а йолаш нихъ дика хилба хьа», аьнна из выставке йодача деношка плакат хьалтехар совхоза централни усадьбе. Нов. Юпаева а цуй звено а укх шера кхи а лаккхара толамаш дахара хьиаре къахьегаш я.

Коммунистически къахьегама ударникаши коллективаши яха цIи яккхара яхьо совхоза болхлой материальни моральни безам а лакхбаьб. Социалистически яхьа цу дикагIйолча формана йоккха уйла тIайохийт парткомо.

ХIана агротехнически агрохимически кружокашка балха совзал лакхьеш ба совхоза дукхагIа бола болхлой. Эшшача тайпара минеральни органически удобренеш тоха ховрглоаш агрохими Iомаяра къаьстта уйла тIайохийташ ба баьца дааpаш лелахераш.

Семилетка ялхлагIча шера доккхий деккараш тIайийцад совхоза болхлоша. ХIара гектара тIара 160 центнер баьца дааpаш чуэца деза планах. ХIаьта, гектара тIара 180—190 центнер йоаккхаш 100 эзар центнер дерригa баьца дааpаш чуэза дерхI совхозе.

Цу гIулакха мел эшар долаш да, дика вIадоладаьа дерригa кечама балхаш. хIаьта уж кхоачашхургхилара бола тешам ба цa хадаш парткомо къахьегамхошца бу кхетама болх, цар балхапара безам совбаргболаш дИ тIехьа дикагIа вIаштIехьлоаха гIулакхаш.

А. КУИМОВ.

Грозненски производственни управлене парткома инспектор-парторганизатор.

ДОТТАГIЛЕН ГIИШЛО

Чехословацко-советски доттагIлен дуккхача гIишлошта кастта юкъегIоргья кхы цхьаькха а — Дашавенен Братиславенен юкъера магистральни газопровод. «ДоттагIал» яха нефтепровод, «Словнафт» яха мехкдаьтта-химически комбинат, Малхбален-словацки металлургически комбинат, иштта кхыдола гIирсаш а санна, социалистически Чехословакен Советски Союзен халкъашта юкъерча сийлахь-доккхача доттагIлен летописе йоаш оагIув а хиина юкъегIоргьи из гIишло а.

Пражски «Газопроекта» инженерий балхаш къаьстта чIоагIа сикдена деноп да хIанзардараш. Укхаза хьакхоллаш латт керача советско-чехословацки газопровода проект. Царна доккха новкъостал ду советски специалисташа, керттерча даькъа «Гипрогаз» яхача украински проектни институте болхлоша. Магистрала проект практически йистеяннай. Из кастта шерра юцаргья шийна мехка инженераша.

Советски Союза дуккхача тородашна магистралашца юзаенна йолча Дашавски газ йоаллеча моттигера дIайоалалургья из газопровод. Иштта укхазара дIаюлл польски Силезе йода газопровод а, Карпатех, Малхбалей а Шентральни а Словакех чакх а яьнна Братиславе — Словакен столипе кхоачаргья советско-чехословацки газопровод. 520 километр вIаьхха хургьйа из, царех 150 километр Советски Украина территоре тIа гIоллен 370 километр Чехословаки территоре тIа гIоллен гIоргья из.

Из дунен халгъашта юкъера газопровод юлллга укх шерре а дIайолалургда. 3—4 шера бокьолца йолаa а яьнна болх бе йоллургья газопровода. Массехк бIаь миллион кубически метр газ кхоачаргья шерра шера Чехословакега. Советски Iаламая газах лоархIамера бедал хургья шерра шера сихагIча темпашца дегIаухаш йолча химически промышленноста.

ДоттагIлен йоккха гIишло хиина из Iеш, вай вошал долча мехкий экономика вIаше гаргайхар хьалда хьахьоккаш а хургья чехословацко-советски газопровод.

Илья МАСЛЕННИКОВ,

ТАСС корреспондент.

БУРУВ ДЕТТАРИИ БОЛАМ

Тоакама кIоарга бурув деттара Карабулакерча контора болхлой коллективо январь бетта бурув тохара план тIаьхкхоачашъьйа. 3750 метр бурув тоха дезача 4180 метр бурув техад цар. Бурув деттарий 12 бригадах 10 бригадо тIехкхоачашъьйа бетта план. Эгара хьалхагIа шоай деккараш кхоачашдаь КПСС ЦК Пленуме даьна воацаш хиначa гоазача мастера Н. А. Афанасенкое кулгалдеча бригада коллективо. Цул тIехьа-тIехьа шоай деккараш кхоачашдир А. Тесленко. Д. Тоакогубова. Б. Касакова, А. Печенева, хичар а кулгалдеча бригадаша.

Бурув деттачар сийлена къахьегарах январь бетта болх бе йолайелийтай керда кхо буровой.

2-ча декабрага кхачалехьа 45 эзар метр, шаьнах лаьрхIачул совгIа 1000 метр кIоарга бурув тоха, аьнна дош делар цар, бетта бурув тохара йола план цхьан станока 500 метрага кхачийта, къахьегама овсарле пна процент лакхье, производства юкъе 140 рационализаторски предложени йоалае. — иштта да цар тIайийца деккараш.

КПСС ЦК февральски Пленума сийленца накъа бахара яра къовсам лоаттабу Карабулакерча кIоарга бурув деттараша

А. БАКАЛЮК.

«СЕРДАЛО»

2-гIа оагI. 4 февраль, 1964 шу.

КПСС ЦК февральски Пленума сийленца накъа яхара хьинар совдоахаш къахьегаш я Грозненски химически завода Сафонов Александра кулгалду № 16 йолча цеха смена. Семилетка ялхагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически деккараш тIайийцад цо. Смена болхлоша дош деннад шера план 25-ча декабре кхоачаш а еш планал совгIа эзараш тоннаш продукци арахеца. Цул совгIа цар лерхI планах лаьрхIачул совгIа 2 процент пар, хий, электроэнерги кхое.

Январь бетта план а тIехкхоачашъьйа смена коллективо.

Сурта тIа: химически завода № 16 йолча цеха А. Сафоновй кулгалду смена.

И. Пиаева сурт.

ТХА ЗАВОД ТАХАНИ КХОАНЕИ

Чеккха халкъа боахам лакхбаран бахача наьха вахара хьал тоадаран Iалаьмате боккха лоархIам болаш я химически промышленность. Из дегIаяра боарам лакх ме ду сихагIа кхоачашдулургда коммунизм хьалъяра деккараш: къахьегама овсарле лакхьяр, общественни рузкъа алсамдаккхар, шортта дев а, дувза а, кхыдола предметаш а хилийтар.

1958 шера май бетта хиннача КПСС ЦК Пленуме чеккха химически промышленность дегIайоалаен технически прогресс ен аьнна хьалхашка оттадаь деккараш планана а гIулакхаца а кхоачашду Грозненски химически заводо.

Нохч-ГIалгIайче чаккхоаккхача мехкдаьттах хьайоалача газах пайда эцара дарда тIа кьаль Грозненски химически завод йоккхача химе эгара хьалхарчарех цхьа предприяти я. Цо арахец халкъа боахама боккха лоархIам бола а чIоагIа эша а продукташ.

Парте оттадаь гIулакхаш кхоачашдара шоай хьинар кхо ца деш къахьег химикаша. Цар Iалаьмате боккха болх баьб химически продукци арахецаш, цуна фенол, ацетон, синтетически спирт а долаш.

Технологи тоаеш эргаяккхарах, йолаш йолча производственни площадашка чIоагIагIа низ болеи дикагIа кийчьна установкаш оттаярах хьал. хагIа проекта тIа лаьрхIа хинначул 2,7-зза дуккагIа даьккхад феноли ацетони.

Ши-шегIа хьахилаяар къахьегама толамаш. Болхлошен инженерно-технически болхлошен тIагIертта творчески къа а хьегаш яьхар уж. Фенол яккха Iомалуча гIулакха тIехь къаьстта дика белгалбаьлар их. Кудринский, Февралев, Полянский, Голов. Костюченко, Яншин, Брук, кхыбараш.

Грозненски химически завода йоаккха фенол дика дарегIа я из санна кхача заводашка йоаккхачул. 1958 шера болх бе йолаена спирт даккхара хьалхара аргIа лоацаче хана Iомайир. Цхьабола болх баьб технико-экономически хьоккамаш лакхдеш а. Уфе, Куйбышеве, Саратове доаккхача спиртага долачул кIезагIа да грозненски спиртага дIадодар.

ДарегIарча мехкдаьтта бедалах доаккхача синтетически этилови спирто йиш хулийт мехка хIара шера массехк миллион пунт ялат кходе.

1962 шера Советски Союзе эгара хьалха долача давленеца полиэтилен яьккхар Грозненски химически заводе. Из завода коллективана шIенхаштта чIоагIа карагIдаьнна хIама а по даь доккха гIулакх а дар. Промышленни полиэтилен яккха Iомалуш толамаш дахарах завода дуккхача болхлошта паччахьалкхен совгIаташ делар. СовгIаташ деннарашта юкъе ба «Знак почета» яха орден енна гранулянце цеха аппаратчик нов. Ахмурзаев. паччахьалкхен эгара а дезагIа дола совгIат — Ленина орден енна слесарь нов. Филатов, иштта совгIаташ делар инженерно-технически болхлошта их. Мельниченкова, Зверева, кхыбараш а.

ДIадахача шера сентябрь бетта заводе яккха йолайир синтетически дубитель. Болхлоша эгара хьалха Iомадеш да из йоаккхилга. Дубитель яккха Iомалуш дика гIулакх карагIдаьхьар № 170—171 йолча цеха коллективана, къаьстта цеха начальника нов. Тюрина, смена начальника нов. В. А. Маркова, воккхагIа волча аппаратчика нов. Н. М. Провоторова, начальника нов. Солонецкена, ЦЗА группа кулгалхочоа нов. С. А. Мичурина, кхычарна а.

Производство эргайоккхаш тоаяра юкъе доагIаш дола дакъа лаьцар рационализатораша а. 10 шера 5717 рационализаторски предложени йоалаяй 2354 эзар сом пайда а луш.

КПСС XXII-ча съезда решенеш кхоачаш а еш, завода коллективо шерагара шу массаза дола дуккагIа арахеш химически продукци. Масала, 1962 шера яьккхачул аьлови продукци 1963 шера 13,1 процент дуккагIа яьккхар, цунна феноли ацетони — 7,9, этилови спирт — 6, полиэтилен — 26,5 процент а доаккхаш.

Цхьабакъда, тхоашта карагIдаьнначох кхоачамбаь Iап тхо. Кхи а чеккагIа дIакьалхашка дахара я темпаш лакхъеш дIахо яхьара а мел эша торонаш я тха. Производства цхьайолча участкей цехий кхоачамаш да дIахо а продукци дукхагIа арахеца, къахьегама овсарле лакхъе, продукци дикагIа арахеца а цунга дIадодар лохде а.

Производства дерригa кипачамаш гуча а доахаш, юкъедоладе деза, бизза пайда эша беза оборудованех, машинех, агрегатех, кхомбе бева электроэнергех, Iаварах, бедалах, реагентех, кхыча материалех.

Фенол йоаккхача цеха балха тIехь керттера теркам тIебахийта беза производстве зехьа доаш дола рузкъа кIезагIа доадара, бензол дIахо а кIезагIа дIадахийтара, гIулакха дIайолха продукташ цехашка дуккагIа ихара, продукташ йолхача хана хьакъестача хIамаех дикагIа пайда эцара, хIаьта иштта продукци толашагIа арахецара.

ДIахо йодача хана йоккха химе дакхъа лерхI завода. Этилови спирт доаккхача объектай шоллагIча аргIа болх бе йолайолийтаргйолаш я, февраль бетта цо спирт лургдолаш. Цо йиш хулийтаргья дуккха ялат кходе а мехка дуккха эшаш йола продукт — синтетически каучук дуккагIа яккха а.

ХьатIайоагIача касттача хана тха завод полиэтилени полипропилени санна йола полимераш а этилен пропиленаца уаш йола сополимераш а йолха йоккха база а хиина дIаоттаргья.

Полиэтилен, полипропилен, сополимераш халкъа боахама бокха лоархIам болаш я. Къаьстта дика хIамаш доахкаш хиларах, чIоагIа, шаьра, ца талхаш, шелала духьалхьотталуш, кхыдола дикадараш довхкаш хиларах промышленноста массадолча доакъошка шортта юкъейолх уж. Полиолефин дIайода турбаши электрически промышленносте изоляционни материалаш еча. Цунах хьаду дуккха эшаш дола предметаш, кхыдераш.

Доккхий деккараш латт завода коллективана хьалхашка укх шера. Химически продукци дика дуккагIа яккха еза тха, цуна фенол, ацетон, этилови спирт, полиэтилен, дербат а долаш. Совхкарчул 27,9 процент дуккагIа яккха еза валовя продукци. Этилови спирт дуккагIа доаккхара керттерчарех да пусконаладочни балхаш чеккагIа йистедахар, проектни мощность сиххагIа Iомаяь караерзаяр. ДIахо йодача хана производство тоаеш эргаяккхара а технико-экономически хьоккамаш лакхдара а 100 совгIа организационно-технически гIулакх ден 360 эзар сом пайда лургбола 600 рационализаторски предложени юкъейоалаеп лерхI.

Завода болхлой, инженерно-технически болхлой коллектив чIоагIо ба я оттадаь деккараш кхоачашдара шоай низ. хьинар, шоашта хоар кхо ца деш кхоачашде химически продукци дуккагIа арахецарца коммунизм кьалъяре гIулакха юкъе шоашкара довгIа дизза дакъа лаца.

Л. ШИЛОВ,

Грозненски химически завода директор.

Болх бе йолаеннай Ставрополь—Тбилиси яха газопровод. Кавказа лоаман керттерча дукъаи бIа сийначa сихача Тиркаи тIагIолла тIехйоал из.

Сурта тIа: газопровода участкаех цаI.

Ф. Мамонтова сурт.

ТАСС фотохроника.

КХОДЕ МЕТАЛЛ

Металл промышленноста мокх я. Цох пайда ца эцаш цхьанкха халкъа боахама дакъа дац. Из кIезагIа доадара къовсам лоаттабе деккарийла я партийни, профсоюзни, комсомольски организацей.

Цу даькъе дика къахьег «Красный молот» яхача завода коллективо, къаьстта конструкторашеи рационализаторашеи. Масала 4АН-700 яхача кердача насосни агрегата къахьегама овсарле 1,5-зза лакхагIа я хьалха хинначул, хIаьта цар шаьне а йоаал цхьатарра да. Соахка рационализаторашa паччахьалкхена кходаь металл 547 тонн я, цох 290 тонн кхача чон, 152 тонн кхача болат, 770 килограмм бос бола металл. Чопах оттадаьшта найга кепа товар боарам шозза лакхбеннаб.

Металлах айцача пайдана гучбича партийно-паччахьалкхен тIахьожало группана сурадоал цу балха юкъе кхоачамбоацараш хилар. Тха заводa хIара шера 30 эзар тонн металлах оатхалаш хьал, цхьабакъда, металла дIайхIа складаш яц заводе. Цудухьа металлах хьаьь продукци мукх а юаш, догIаш кIал ул.

ЧIоагIа кхоалхало йоацаш я дукха Iоуэттабу пайда. ХIамаш е яш аьнка лист мехкдаьтта аппаратурна цеха эстакада тIа яхьа эттача тоннаш прокат ше йолча дIа-кха яхка еза.

Пхелеlчен хорхIалачва цехашта юкъерча пайда тIа контролерашта бIаргадаьр 1500 тонн совгIа металл. Брак из а къадна а приспособлени производствера дIаяьха оатхалаш я уж. Фу деш латт а туйдаь аьнна хаьттача, жоп дала сиа хилаяар завода кулгалхоечa.

Металл Дахкен рузкъа да. Из доадалийта дагIац завода болхлоша.

К. ТИМОФЕЕВ.

ШЕРА ХЬОКХАМАШ—ТIАЙОАГIАЧА ХАНА УРОК

Нохч-ГIалгIайчен гIишлоний организацех эгара йоккхагIа лоархIачарех я № 9 йола тха гIишлой-монтажни управлени. Вай республика йоккхача химена лаьрхIа корпусаш хьалъеш я управлене коллектив. ДIадахача шера СМУ-9 коллективо де дезаш хиина балхаш 7 миллион сом дIадаха дезаш дар. Цу шера кхоалагIча квартале Грозненски химически завода синтетически спирт доаккха II-ча аргIан корпусаш хьалъяь яха деккарийла яр тха коллектив. 1963 шу йистедалар. Цу шера итогаш яьй. Шера план 92 процент мара кхоачашъяьяц управлене болхлоша. Корпусаш яьха еза хе 4-зза тийийтай. Къахьегама овсарле 1962-ча шерага хьежача 4,5 процент лакхъенна яле а алапе фондах дуккха-дуйкагIа хIалахад ахча.

Цу хьоккамаша хьахьокх коллективо шийторонех бизза пайда ийца ца хилар.

Керттера къахьегама хьокхам — шера план кхоачашъяц СМУ-9 коллективо. Сенах датт из бахьан? Химически завод хьалъеча хьинаре къахьегаш я Ленина орден енна Говоров Михаила кулгалду бригада, иштта дика къахьегаш я Кузьминов Ивана, Кудинова Аинас, Малькова Алексея, Мартынов Анатоле, Кругляков Петра, иштта кхычар кулгалду бригадаш. Ди-бийса, хало-атто ца къовсаш хьабе болх хийча даим тIехкховчашду цар шоашта хьалхашка латта деккараш. Хан-ханнахьа гIишлон материалаш, оборудованеш ца хилар бахьан долаш дуккагIйолча хана хьабе болх боацаш хул къахьегама доашо кулгаш. Масала, дIадахача шера хьае езаш хиина задвижкаш, аппараташ, емкосташ укх шера 7-ча январе мара хьаенаш. Снабжени яра болх иштта во вIаштIехьбаьккха хилча 100 процент миштa кхоачашъергьяр шера план. Из бахьан долаш болх бе йолаялазар синтетически спирт доаккха керттера корпусаш. Хьаэпартья вай спирт доаккха 111, 111а корпусаш. Цу корпусий цементни нийаш соакха декабрь бетта хьадаьдала дезаш дар, хIаьта «Дизельмонтаж» яха оборудовани цa хилар бахьан долаш ший графиках дьыладанзар уж нийаш. Тахханалца изоляци яьиц корпусий турбашта, цудухьа басараш хьакха йиш йоаций ба гIишлоахой. Велгалдаккха деза шера план кхоачаш ца яри корпусаш ший ханйахьа хьалъяь ца ялари керттерчарех цхьа бахьан СМУ-9 генеральни подрядчика субподрянии организацешца айхха бувзам ца хилар доагa. Генеральни подрядчик деккарийла я ерригача организацей болх нийса вIаштIехьбаккха.

Къахьегама овсарлея производстви экономикен лаккхъяра ловрхIамегIарча даькъе лархIа безаш ба рационализаторий болх. Але, тха управлене из болх чIоагIа во вIаштIехьбаьккхалга. Соакха болхлоша кийчъяь дIачуеннача 53 рационализаторски предложенех 13 предложени мара балха юкъейихьяц. Цхьаза моттигаш инйслу рационализаторски бюро ца хьожаш цхьаццайола предложенеш юсаш. Цудухьа дуккха ха йоаллаш хиннача СМУ-9 профсоюзно-боахама активе критика йир бюрона. ГIишлон машинехи механизмехи бизза пайда эцац тха управлене. Шолж яха хий кварцови гIумара юкъе гIоллa чаккхдаьккхе шIендара лаьрхIа хьалъеш я 140-гIа йола корпус. Пхи бутт совгIа ха я цхьаккха пайда а ца эцаш пхи тонн кула башенни крана цига латта. ХIара сменах цу кранах СМУ-9 дIатела ахча бархI сом да. ХIанзлехьа из кран бахьан долаш эзараш сомаш эг хиннад тха управлененa. Мастера цхьан-шин сахьата бульдозер эшаш хилча, цо ццуна заказ ду пхьан дей е шин ден, хIаьна аьлча, цхьан-шин сахьата механизаце контора из хьалуш ца хилар бахьан долаш. Цо а дукха зе ду управленена.

Укх шера СМУ-9 коллективо де деза гIишлон-монтажни балхаш 6 миллион сома да. ДIадахача шера хиина кхоачамбоацараш балха юкъера дIа а даьха хьалхашка латта деккараш дизза кхоачашде лерхI коллективо.

Ш. МАХМУДОВ,

СМУ-9 мастер.

КПСС ЦК Пленума накъа долхаш

ХЬУВКЪАМ ЛАКХБАРА

Вай юрта боахам дегІабоалабар духьа лоархІамера декхар оттадаьд КПСС ЦК декабрьски Пленумо вай мехка хьалхашка. Хьалхарча денношка а деиз Пленума решенеш кхоачашъе болабелар «Красноармейский» совхоза къахьегамхой.

Практически болх чакхбахарца цхьана цІенхаштта дІадоладе лаьрхІад оаха дешар Іомаделга, хІана аьлча, агрохиме гІулакхах дика кхеташ ца хиача йиш яц дІайийнача хІамашта лаьтта пийса хьаьиде а, хІаьта долче, лакха хьувкъамаш кхеде а. Кулгалдеш отделеней агрономаш а болаш хІара отделене вІашагІъеххай юртбоахама культураш хьувкъаяра удобренешна мел пайда лу Іомадеш йола кружокаш. Совхозе вІашагІъеллай юрта боахама химизаци яра дешаш Іомадеш йола школа. Дешар дІадоладаьд 60 саго. Уж ба отделеней управляющеш, бригадираш, агрономаш, звеньевойш. Центральни усадьбе хул занятеш.

Ала дезаш да, декабрьски Пленум хиллалца йолча хана кхашка удобренеш товсара гІулакх оаха геттара во леладаь хилар. Тесса-м тийёай оаха минеральни а органически а удобренеш, цхьабакъда, цхьаккха тІахьожами учети йоацаш тайсай. Тхона хацар уж мича, мел тоха еза, уж техача юха хьабоала пайда меллаб. Из гІалат а товлеш да тхо. 1963 шера гурахье а деиз хьаьидаьд оаха гурахьа дуъ ялаташ дІадийна 2000 гектар совгІа доля лаьтта. ХІана тхона хов оахош гурахьа малагІча кхай тІа, малагІа культура дІайийнача, малагІа удобренеш тайсай. хІаьта на тайпа план хІакзае оттаьй 1964 шера а.

Лоацца аьлча, хІара кхайна, хІара юртбоахама культурана хьайийлай малагІча кхай тІа мел а малагІа тайпа а удобренеш тайсай тІаядеш йола лицевой счет. Предгорненски опытни станце новкъосталца боарамаш оттадаьд совхозе дІаювча культурай хІара тайпанна тоха езача удобренешта.

Сихбенна кхашка минеральни моттигерен удобренеш дІакхухьаш ба совхоза механизатораш кхаш лелалераш. Масала, хьажкІаши шекара свеклай дІаюергйолча кхашка дІадихьад 3000 тонн совгІа шираьнина кхо. Из болх бечa дика къахьег звеньевойш йолча механизатораша Атаев Шарпутдина, Айламиров Абос, кхашка 1500 тонн совгІа кхо диллача Кагерманов Оалхазара бригадо. Шекара свекла дІаюергйолча 200 гектар хиллал долча лаьтта суперфосфати бориодекамитовии удобренеш тессай. ДІатайса удобренеш лаьтта кІоартта цамца а доакхаш Іокlалйохийт. Оаха лаьрхІад дукхагІа йола минеральни удобренеш хІамаш дІаселе товсе, хІана аьлча из пайданагІа да. Кхай тІа удобренеш дукха товса езаш хилча, кхы тІа техника эш, хІана аьлча хІанз йолаш йолча машиний низ кхоачаргбац ханиахьа еррига удобренеш кхашка дІатовсилга вІаштІехьдаккха.

Шаьла района механизаторий опытах тха совхоза механизатораша удобренеш дІатесса вентилятор йоалла агрегат кийчъяьй. ОПС-30 яха вентилятории опылитель оатаенна удобренеш дІатессаргйолаш кийчъяьй 4-ча отделене бригадира А. Ташухаджиева. Цу агрегатаца хІара денна 15—18 гектара тІа удобренеш тосс трактористa Батукаев Илезa.

Ховш да, моллагІа тайпа цхьа удобренеш техаяр аьнна, удобреней йизза комплекс ца техача, юртбоахама культурай лакха хьувкъамаш кхеде йиш ца хилар.

Тха совхоза лаьтташта чІоагІа эш минеральни тухаш, кхыметтел калий яхар сашна дараш а. Масала, 1-ча отделене 2-ча производственни бригада лаьтташ калий лоадама ца йоаллаш да. ХІаьта мишта латт цу удобренешцара гІулакх? Оттаьча планах 1964 шера культура дІаюергйолча лаьтте дІатасса езаш да тхо, 1160 тонн азотни, 960 тонн фосфорни, 467 тонн калийни удобренеш. ХІанз тхога я 300 тонн аммиачни селитра, хІаьта цхьаккха тонн яц фосфорни калийнии удобреней. Цу тІа а гурахьа а яьхаяц калийни удобренеш. Цунах гуш да 1964 шера чуэпаргйола культураш тІайолча лаьтта калийни удобреней цхьаккха килограмм тесса ца хилар.

«Сельхозтехника» объединена декхарийла я цу тайпарча удобренешца боахамаш Іалашделга вІаштІехьдаккха.

Лаьтта леладара юкъе доккхий хувцамаш хула шу хургда 1964 шерах юртбоахама культурай хьувкъам чІоагІа лоххбеш йола химически средстваш дукхагІа арахецарца дувзадена.

А. КУЮМДЖИЕВ,
«Красноармейский» совхоза керттера агроном.

Агрохиме дешар—лакхача боараме

43 саг вера агрохимкружока заняте. Тахан царна лекци ешаш ва «Ингушский» совхоза керттера агроном П. Мартусевич.

— КПСС ЦК декабрьски Пленумо сийлен декхараш оттадаьд юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка, — йоах агрономо. Минеральни удобренеш, гербицидаш, иштта кхыйола химически препараташ кхашка товсаро доккхий хувцамаш деррга юртбоахама культураш хьувкъаяра. Масала, кхай тІа цхьа тонн минеральни удобрени тессача 3,5—5 тонн совгІа ялат дукхагІа чуда торо хул.

Вай декхарийла да укх шера соахкарчул дикагІа ялаташ хьалкхеде. Бокхха хьувкъам чувцара хІаизе а лард йолла еза. ХІаьта белгалдаккха деза минеральни органически удобренеш кхашка йоккилга вай боахамашка дика лелар. Кхетамца а къахьегама овсарле лакха хургйолаш а вІаштІехьбаьккхаб шоай болх дикагІа йолча звеноша. ТІехдика къахьег цхьоалагІча отделенерча Кортоев Іаддархьмина кулгалдеча механизированни звено коллективо, хьажкІаш дІаe лаьрхІача 200 гектара тІа минеральни удобренеш дІатайса а баьнна, ширдаьнна кхо дуллаш ба звено членаш.

Укх шера кхы а доккхагІа социалистически декхараш тІаийцад Бокова Маржана кулгалдеча звено коллективо а. ХІара гектара тІара 60 центнер фуалъяьха хьажкІаш чуэца лерхІ цо. Шоай дош кхоачашдара хьогге а къовсам дІаболабаьб Бокова Маржана, Булгучева ПаьтІамата, Пугоева Дебахана, Евлоева Тамарас. Шоаш хьажкІаш хьалкхеергйолча участке, хІара гектара 25 тонн хургйолаш ширдаьнна кхо дуллаш боахк уж.

ШоллагІча отделене дикача хьоккамашца белгалъяьнилай Батыжев Салауддинен Гуноев Султанен кулгалдеш йола механизированни звенош а. ХьажкІаш дІаюергйолча 200 гектар участка тІа удобренеш ехка а яьнна, шекара свекла хургйолча минеральни удобренеш товсаш ба цу звеноЦ членаш.

Геттара дика гІулакх да вай комсомольцашa дІадоладаьр а. Совхоза цхьоалагІча отделене комсомольски организаце секретара Кортоев Мувсас кулгал я деш кхоаза воскресник даьд, берригача комсомольцашa а кагирхоша а дакъа лаьцад цу лоархІамерча мероприяте, 500 тонн гаргга ширдаьнна кхо гулдаьд цар. Укхаза белгалбаьннаб механизатораш-комсомольцаш Кортоев Іаддархьман, Хайданов Владимир, Кодзоев Махьмад, Старченко Николай, иштта дукха кхыбараш а.

Кхашка минеральни удобренеш товсилгах ширдаьнна кхо дуллилгех шай хаинахьа доладаь лерттІа вІаштІехьдаккхар бахьан долаш хьогте а кхоачашъяьй совхозо лаьтта хьаьидара план. 560 тонн суперфосфати 486 тонн аммиачни селитри дІатессай 3400 гектар совгІа йолча майдан тІа. ХьажкІаштен шекара свекланен хьакъоастаьча участкаш тІа 4000 тонн ширдаьнна кхо диллад. ХІанзчул тІехьагІа кхы а 400 гектара тІа товсаргья минеральни удобренеш, иштта дуллергда кхо а...

Цу тайпара къамаьл даьчул тІехьагІа «юртбоахама культураштá зе деш йола хІамаш йоаира еттача ядохимикатехи царех болламa пайдахи» яхача темах лекци дийшар агрономa. Хьалха ца ховш хиина дуккха керда хІамаш кхетадир ладувгІаш хиинараша. Раьза хилар уж кІоарга чулоацам болаш ешача лекцина. Урок чакхъяьлча а дІа ца болхаш хаттараш дора механизаторашa агрономагa. Совхоза сомий беша гІулакх деча бригада бригадира Гуноев Султане хетт:

— МалагІа ядохимикаташ я сомий бешамашта зе деш йола хІамаш йоаира дикагІа лоархІараш?

— ДикагІа пайда боал, — йоах агрономa, — бордосская ховчал сомий гаьнех техача. Эиза хьахилалехьа эиза Іодежачен тоха еза уж молхаш. БІаьстан юххье чІонак тохалехьа 6 процент йола яьшка купорос яха молхаш тоха а еза сомий гаьнашта...

— КІих лета доалилг мичара йовгІа, фу де деза уж ца хилийтара? — хетт Энгиноев Наурдина. Цунна а кІоаргга чулоацам болаш, дизза жоп лу агрономa:

— Цхьан моттиге шин-кхаь шера кІа дІадийча гучайоал чоапилгаш, цар доккха зе лу ялаташтa. «ДДТ» яхача молхаша йоаю уж. ХІаьта гурахьен бІаьстан юххьен е самолетаца е севлкаца 2—3 сантиметр кІоарга лаьттах Іочу а йоккийташ тоха мегаргья «ДДТ». Цар сихха дІайоах кІинп зене йола садоахка хІамаш.

Агрономагa хаттараш дир Асхабов Мусаипa, Центроев Мурада, Алероев Наурдина, кхычар а. Цул тІехьагІа геттара раьза а болаш дІа-са къаьстар Наьсарен производственни управлене шоллагІча отделене агрохимкружокс деша баьхкараш.

Аз шийга даьча хаттараштa жоп а луш сона дийцар Павел СтаниславовичМартусевича: хІара отделене вІашагІъелла кхоъ агрохимкружок я тха совхозе, 100 совгІа саг чулоацаш. ЮкъагІа ца юташ дика дІахьу цар шоай занятеш. Йизза кхачаенъю дешара программа...

Ам. ПЛИЕВ.

Йоккхача химе кердача вІиллоналашта химически мехкдаьттан аппаратураш хьаю Грозненски машинашеча «Красный молот» яхача заводе. Вай мехка тайп-тайпарча районашка, доалол дехьарча мехкашка дІаухийт укхаза дукха аппаратеш.

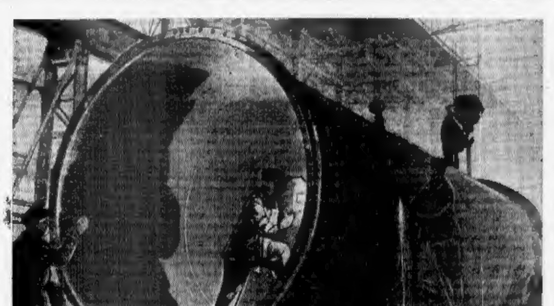

СУРТА ТІА: вІашагІйоллаш латт химически аппарат.

В. Байвалова сурт.

ЮРТА БОАХАМА СПЕЦИАЛИСТИЙ МОТТИГ—
КОЛХОЗАШИ СОВХОЗАШИ

Юрта боахам сихха дегІабоалабара никъ хьийхаб КПСС ЦК декабрьски Пленума. Юртбоахама шерра химизаци, интенсификаци яро торо хулийтаргья дукхагІа ялат а кхыйола продукташ а цхийта.

Уж доккхий декхараш кхоачашдара, цІаккха а ца ийшача тайпара дукха агрономаш, зоотехникаш, инженераш, мелиоратораш эшаргба. Юртбоахама деррига доакъош Іилман ларда тІа дахара эггара хьалха эшараш балхах дика кхеташ бола специалисташ ба.

Новкъоста Н. С. Хрущева дукхаза а белгалдаьхад юртбоахам дегІабоалабара специалистех нийса пайда эца безилга, лоархІамегІа йолча участкашка уж дІанийсбе безилга.

Цу даькъе дукха балхаш даьд вай республике. ТІехьтІехьагІа дукхагІа хул лакхара дешар дийша бола специалисташ. ХІанз вай колхозашнен совхозашкен болх беш ва 988 специалист, царех хІара кхоалагІа вар лакхара дешар дийша ва, хІаьта вожаш юкъера специальни дешар дийша ба.

Цхьайолча колхозашен совхозашен балхах дика кхеташ болча специалисташца чІоагІъяьй юрта боахама еррига звенош. Масала, Шелковски производственни управлене «Червленский» яхача колхозе болх беш ва 2 агроном, 4 зоотехник, 2 ветеринарни лор, цхьа инженер. ДукхагІа йолча бригадаштен фермаштен кулгалдеш специалисташ ба. Сунженски производственни управлене «Коммунизмага бола никъ» яхача колхозе лакхера дешар дийша 20 специалист ва: 7 агроном, 7 зоотехник, кхыбараш а. Наьсарен производственни управлене «Кавказ» яхача колхозе 13 специалист ва.

Цхьабакъда, деррига боахамаш специалисташца чІоагІдара даькъе хІанзчул тІехьагІа де дезаш Іалаьмате дукха да. къаьстта колхозаш чІоагІъяра а долаш. Республикерча 66 колхозе лакхара дешар дийша 85 специалист мара вац. Цу гІулакхо къаьгга хьахьокх колхозаш кхоачамболлаш специалисташца Іалаш ца яьлга.

Экономически кІезига яиз болча колхозашка вІалла боацаш ба, е геттара кІезига ба агрономаш, зоотехникаш, ветеринарни лораш, инженераш-механизатораш.

Дийша ваьнна цхьаккха специалист вац Шаьла производственни управлене «Коммунизмага бода никъ» «Керда вахари» яхача колхозашка. Советски района бархІ колхозе алхха цхьа специалист мара вац. Цудухьа вІалла а тамашийна дац цу колхозий боахам дегІа ца бар а цо хІара шерра доккхий зенаш деш хилар а.

Республика дукхагІа йолча колхозийн совхозийн кулгалдой а дешара боарам дукха лакха бац. 66 колхоза председателех ахаш кхыметтел юкъера специальни дешар дийша бац, хІаьта совхозий берригача директорех ахаш мара лакхара дешар дийша бац.

Специалисташца къаьстта ю Іалашъяь я производственни бригадаши отделенеши. 8—10 бригадирах цаІ мара вац специальни дешар дийша. совхозий отделеней управляющей кхаь даькъах ши дакъа специальни дешар дешанза да.

Цхьаккха дича да мегаргдолаш дац «Красноармейский», «Горец», «Самашкинский», «Шалинский», «Джалка», «Староюртовский», № 2 йолча баьца даарий-шурий яхача санна йоккхийча совхозашка юртбоахама механизаци яра цхьа инженер ца хилар. № 3 йолча сомийбаьца даарий совхозе 1200 совгІа бежан да. царех 700 бетта етт ба, цхьабакъда, укхаза вац дийша цхьа зоотехник, цхьа ветеринарни лор.

Цунца цхьана юртбоахама дешар дийша бІаьи специалисташ ба республика тайп-тайпарча учрежденешка, промышленни предприятешка, гІишлош еча, кхычахьа а балхаш деш. Алхха промышленноста, гІишлош еча, транспорта тІа торговле болх беш ва лакхара дешар дийша 48 агроном, 35 зоотехники ветеринарни лори. вешта аьлча хІанз республика колхозашка бараш миссел.

Лакхара дешар дийшача юртбоахама механизаци электрификаци яра 138 инженерах колхозашка болх беш 7 саг мара вац. хІаьта совхозашка — 26 саг, вожаш болх беш ба промышленносте транспортен, кхычахьа а.

Республика колхозашка шоана гургвац цхьаь-цаІ почвовед, агрохимик, растенеш лорара вола специалист.

Цхьабакъда. Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахачен заводашка долхе шоана гургва юртбоахама ВУЗ йистеьккха значок а йоаллаш растенеш лорара йола агроном-Іилмахо Киселева Валентина Алексеевна. Ленинградски юртбоахама институт яьккхача агрономa колхоза кхашта меттел шийна кхы гІулакх лехад. Цунна вайданегІа хет завода кох дагІа ззаши кІотаргаш лорар. Лакхара дешар дийша йола почвовед Караблева Ирина Васильевнас «хьинаре къахьег» слюдяной фабрике, хІаьта почвоведа Тисель Иван Константиновича «дукха еза» крекинг-завода цех. Грозненски нефтемаслозаводе болх беш ба зоотехник М. И. Пучаеван агроном Н. С. Шелякинан. Грозненски консервни заводе кадрай инспектор йолаш я зоотехник З. В. Пучкова, хІаьта агроном М. Н. Баранова цу завода цеха боахло я. «Красный молот» яхача завода склера доал деш я лакхара дешар дийша йола агроном-баьна дааращ леладер Заврежная Валентина Николаевна. Агрономa Іиамахочов Т. Л. Попова дукха беза.. Госстраха инспектора болх, зоотехник Н. Н. Залялдинова «Грозвино» объединене нормировщик я.

«Грозпромстрой» «Чечингсельстрой» трестешка «гІишлоний говзал лакхъеш ва...» 6 агрономи 5 зоотехники.

Юртбоахамца мицха эпретал бувзам боацача доакъошка къахьегачк специалистий списан укх статье тІа юкъалург йоллаш яІаьла я.

Паччахьалкхено эзараш сомаш ахча а дІадахийта дешийта юртбоахама специалисташ Даьхенна цхьаьккха пайда ца беш, оцх доадаь шоай вІаштІехьдаьнича моттигашка балха бахаб. горолера дІа ца бахар духьа.

Хьамсарча партеи вай правительстваи дукха балхаш даьд укх тІехьарча шерашка юртбоахам дегІабоалабара, бакъда, из Іалаьмате боккха лоархІам бола гІулакх бокъонца тоалургдац болх дика бовзаш бола юртбоахама специалисташ колхозашка, совхозашка, фермашка, бригадашка цкачем хиллал ца хуле, шоашта дешара заведенешка хьайхар цар практике цкочаш ца дойе.

ХІанз эшаш леладеш, гІишлонхойн инспекторашки болаш болча агрономий, зоотехникий, кхыча а специалистий моттиг республика колхозашкен совхозашкен я.

Шуга хьеж юртбоахама къахьегамхой, цига ба шоана шортта болх, цига бергба оаш болх, гореде бахаш бола агрономаш, зоотехникаш, инженераш.

А. ТОЛУБАНОВ.
Нохч - ГІалгІай АССР Статуправлене начальникна заместитель.

Новкъосташа лоархІ из

Грозненски колхозно-совхозни управлене «Советская Россия» яхача колхоза шурий-товарни ферме кочо Альдемиров Наьсархо Іаьсий леладе вена дукха ха яц. Хьалхарча денношки хабараш дувцар вок ферме маІасет Іаьсий лелале вер доастем да яхаш. Викъда. Наьсархочун ха яар цу къамаьлашка ладувгІа.

Іаьсий чудоакка оагилгаш тоа е даь, помещене чу массайхьа а кІир техар во, цул тІехьагІа ше дІателар копий бІалгаш.

Цу бесса лостам еттабаьчул тІехьагІа Іаьсий кхабара оттаьь рацион хувцилга дийхар. Рациона тІетехар комбикормаш, витаминаш дукхагІа йоахкеш йола хІамаш. ХьалхагІа наггахьа мара ца луш хІинна мел иштта тух хІанз массахана а латт Іаьсашта хьалхашка.

— ЛоархІаме да, — йоал Наьсархочо Іаьсий шай кеннахье яхабар. хий моладер, оагилгаш цІендар. ХІана лостам а ба Іаьсий латтача. кІаьта уж тоа е денна. планах тІакхетийта лаьрхІачул дукхагІа довел тІакхет царна. Шийболх дукха а беваш дентарп-денга яхы а ергабоах Альдемирова. Шийна тІедилла гІулакх тешшаме кхоачашдеш а къахьегамо толамаш даьара тІакхуеш а хилерах, новкъосташта гІо дарах дукха веза из шурий-товарни ферма коллектива.

Х. ТЕСИЕВ.

42 МИЛЛИАРД ХИМЕНА

Профессор Ефим МАНЕВИЧ,
Экономически Іилмай доктор.

Советски химически промышленноста лоархІамегІарча доакъой производства юкъара боарай укх гарггарча ворхІ шера 3—3,3-эза алсамбала беза, хІаьта СССР ерригача промышленноста валойн продукцешара цуи дакъа лоадама хІама ца эшшаш шоазза дукхагІа хургда. 1970-ча шерага хьалъергья ши бІаь керда химически предприяти, хІаьта пхи бІаь совгІа вргаяьккха товергаl. 1970-ча шера 70—80 миллион тонн минеральни удобренеш кхоачаргья юрта боахамга. ВорхІ шера цхьайтта миллиард сомал дукхагІа ахча дохийтаргда халкъа эша товараш хьадарца юкъаенна йолча химически производствага. Химически индустри дегІайоалаяргей юрта боахама комплексни химизаци ярген ворхІ шера (1964—1970 шерашка) хьожале лаьрхІа дерргa ахча 42 миллиард сом да — юккъера лаьрхІача хІара денна вурийтта миллион сом гаргга!

Цхьаболча малхбузехьарча «специалисташта» хетачох, «даар юкъ ца яача баргбац врсий». Цу тайпара моттараш вІалла дош доацар долга къаьтта дика кхайхьокх хІанз дукха ха йоацаш советски парламенто тІеийцача 1964—1965 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен плано. Цу плана тІа хин цІаькки а алапеш тІатоха лаьрхІад эггара кІезигагІа алапеш доагІаш болча нaха а, хІаьта иштта лораштa, фельдшераштa, медицински сестраштa, просвещене болхлоштa. Мехкара еррига алапей фонд укх гарггарча шин шера 12 процент совгІа дегІайоагІаргья, из лакхагІа хургья ворхІ шера планах лийрхІачул, 1965-ча шера лоадама хІама ца эшшаш шоазткъа миллиард сомага дІа а кхоачаш алсамъяргья нахага дІакхоача общественни фондаш— пенсеш, пособеш, санаторно-курортни гІулакх дар, мах боацаш дарбаш дар, халкъа дешар, иштта кхыдераш. Цу шера хІара советски гражданинага шийна доагІача алапел соанагІа дІакхоачаргда, дукха совгІа-эшшагІа доацаш, 170 сом ахча. Цунна тІатоха доагІа шин шера кхы тІа а пхийтта миллион советски гражданаш кердача паргІатача квартирашка баха ховшарг хилар, дикка тоалургда бахача нахага дІакхоача медицински гІулакх, дукхагІа хургья берий бешмаш, яслеш, школаш.

Цу тайппара, химически промышленность сихха айяро хІамма а толхаергьяц халкъа хьалторо. Нийсса кхиче бесса, керда химически предприятеш хьалъярца цхьанна лакхлургба къахьегамхой вахара материальни культурни боарам. Бокхьалдар аьлча, маІан из долаш да промышленносте а юрта боахаме а сихха хими дегІайоалаелга.

Шийн химизаце программа капиталистически мехкаша телача кредитай новкъосталца кхоачашъе лерхІаш я Советски Союз, аьнна хеташ экономисташ «шайхаш» а ба болаш-м. Советски паччахьалкхе дукъала яц кредиташтa (шиппа оагІонна пайда болаш уж хуле). Цхьабакъда, химизаце ворхІ шера план оттаеча хана, царех тийша хІама а доацаш, шийн кхоачамашка хьежжа оттайир цо из план. Цунах хетта дагадохийта доагІа цу дешах кхыча тайпара уйлаш йолаш болча нахага Н. С. Хрущева аьнар: «Айя, ва господаш, хІанз а, Советски Іаьдал даьнна 47 шу хьаьттача хана а, социалистически паччахьалкхе хьахиначa хьалхарча шерашка санна хьаькъал доаца хурд-теш шун Советски Союзацарча гІулакхашта? Хими дегІайоалаяра Іалаьмате йоккха программа кийчъеча хана, капиталистически мехкаша кредиташ даларах е ца даларах тийша хургдолаш оаха ца гІулакх ду, аьнна дагаух-хьогІ шоана?»

Еррига капитальни вложенеш а, къаьстта аьлча, сихха хими дегІайоалаяргья йохийтараш а хьадухьюала керттера хьаст ба СССР къаман доход дегІаяр. ХІаьта къаман доход яхар, ховш махиллара, шера хьадаьча деррига хІаман мах ба. Цхьалхагіа аьлча, шера хьаиьча еррига продукта маьхах бедалга, хоагорга, гІодара материалашка, амортизацега, иштта кхычарга дІададар тІерадаьккхача цунах юхедуса дакъа да къаман доход яхар. Нахага шоашка дІайодаш а накопленеш (инвестици) еш а я къаман доход. Цудухьа къахьегамхой вахара боарам а производство шеръяра йола торонаш а социализма хьалех къаман доход йоккха-зІамига хиларга хьежжа хул.

Къаман доход дегІаяр а, ший аргІанна, материальни производства сфере болх беш бола нах дукха-кІезига хиларга хьежжа а общественни къахьегама овсарле лакхъяларга хьежжа а хул. 1963-ча шера СССР-е 2,3 миллион саг дукхагІа а хинна 70,8 миллион саг хилар болхлойн гІулакхера нахи — семилетка чакхйоаллача хана, вешта аьлча 1965 шу чакхдоаллаш хилийта лийрхІарел 4,1 миллион саг дукхагІа. 1965 шу чакхдоаллаш лоадама хІама ца эшшаш пхи миллион саг кхы а тІакхетаргба болхлойн гІулакхера нахи.

Эггара кердагІа йола техника юкъейоалаяри къахьегамхой культурно-технически боарам лакхбалари бахьан долаш Советски мехка хаддаза дегІаух къахьегама овсарле. 1962-ча шера 25 процент лакхъелар из 1958-ча шера хиннaчул, хІаьта 1928-ча шерачул — иттазза а дукхагІа. Балха ди лоацдар а лаьрхІа аьлча, сахьатера къахьегама овсарле 1962-ча шера лакхагІа яр 1958-ча шера хиннaчул: промышленносте — 40 процент хинна ца Іеш, машинанькъа транспорте — 43 процент, гІишлош хьалъеча — 47 процент. Къахьегама овсарле лакхъяр — къаман доход тІаетталулга духдувла керттера хьаст. Масала, семилетка хьалхарча шин шера тІакхийттача къаман доходах болхлой алсамбалара чотах тІакхийттар 11 процент дар, хІаьта къахьегама овсарле лакхъяра чотах тІакхийттар 89 процент дар.

Цу тайппара, къахьегама овсарле лакхъяларой болхлойн гІулакхера нахи общественни производствана юкъеозарой Іалашду Советски Союза къаман доход хаддаза дегІаухилга. хІаьта из доход 1963-ча шера 170 миллиард сомага гІолла тІех а яьлар. 1950-ча шера денз 1962-ча шерага кхаччалца йолча юкъагІа СССР къаман доход кхоазза алсамъяьннай. цу юкъагІа Англе, 1,28-эза. США — 1,45-эза, Франце — 1,68-эза мара ца яьнача метте. 1951—1960 шерашка юкъера лаьрхІача цхьан шера къаман доход тІаеттаялара темпаш укх боараме хиннай: СССР — 10 процент гаргга, Англе — 2,3 процент, США — 3 процент, Франце — 4,2 процент. Сага сиз кхоачар лаьрхІа аьлча, 1961-ча шера къаман доход 1913-ча шера хиннaчул алсамъяьлар СССР-е — 16-эза, Англе — 1,6-эза, Франце США-е — 1,9-эза.

1964—1965 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара плана тІа лаьрхІад къаман доход кхы а 10 процент совйоккхилга.

СССР къаман доход дІаекъарен цунах пайда эцарен даькъе принципиально лоархІамера шин башхало я теркал яза яргйоаш. Царех хьалхара башхало я къаман доход хьаелга, дІаекъилга, тІехьара а цунах пайда хьаэцилга хьалхе а оттаьча планашка хьежжа деш хилар. Кхы кІезигагІа лоархІаме а йоацаш йоле шоллагІа башхало а капиталистически мехкашка тІаяхеташ йола продукт шоашта соцаеш яла паразитически классаш СССР-е ца хилар.

Дукхача хана денз, дукха совгІа-эшшагІа доацаш, къаман доходах 25 процент общественни производство шеръярга а, хІаьта иштта хилазза яргйоаца резерваш хьаярга а йохийт СССР-е, цунах реальни торонаш хул общественни рузкъаш совдаха, тІехьара а уж нахага дІакхоачар совдаккхарга ух. Къаьгга дика из бакъду хІанз укх сахьате советски нах кхоачашъе болабенна йолча химически промышленность дегІайоалаяра даькъерча Іалаьмате йоккхача программо.

Химега дІакхийта капитальни вложенеш укх гаргарча шерашка сов а йоалаш юхаметтзоттаргья. 1964-ча шера химически промышленностегара паччахьалкхенга дІакхоачаргйола пайда лоадама хІама ца эшшаш цаІ яхи миллиард сом хургба, хІаьта 1965-ча шера из ши миллиард сомага дІакхоачаргба. Химега дІадахар дизза юхаметтзоттадаь ца Іеш, ворхІ шера 15 миллиард сом цІена доход лургья цо паччахьалкхена.

Сихен пайданагІа хургйолча тайпарен химически промышленность дегІайоалаяра кІезиг-дукха лаьгІъе еза а сахьат дац халкъа боахама цхьайола доакъош дегІаахара темпаш. Цхьабакъда, нагахьа санна уж темпаш лаьгІъе езаргхуле а, из цхьан юкъагІа мара хургйолаш хІама дац, хІана аьлча, электрификаци, комплексни механизаци автоматизаци яра цхьана производствана химизаци яро сихъергья технически прогресс, советски экономика массе даькъе а лакхаергья къахьегама овсарле, долче, дІахо а дегІайоалаергья къаман доход — халкъа вахара боарам лакхбелгеи общественни производство шеръелгеи духдуала из хоадам беш бола хьаст.

(31-ча январе арадаьнначa «Грозненский рабочий» тІара).

Кавказски «Нальчик» яхача курорте нахе салоӀа санаторин корпусаш шерагара шерага дуккагӀа хуьл. Дукхьал дӀадахача цхьан шера 250 моттиг йола «Терек» яха керла санаторий хьалъьйй, ишттахьалъьйй «Эльбрус» яхача санаторе «Чайка» яха корпуси «Нартан» яхача санаторе цхьа корпуси. 1963-ча шера «Нальчик» яхача курорте дарбаш дайташ хилар 60 эзар саг, хӀьта 1970-ча шера дарба дайташ салоӀаш хуьргва 150 эзар саг.

Сурта тӀа: «Эльбрус» яхача санаторе «Чайка» яха керла корпус.

В. Байдалова сурт.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА» ФЕВРАЛЬСКИ НОМЕР

Укх деношка арадаьннад Нохч-ГӀалгӀай обкома идеологически отдела аргӀанара №№ 3—4 йола февраль беттара агитатора блокнот. КПСС ЦК хургйолча Пленума хьакъехьарча хоамаца дӀайолалу номер.

«Химия — ударни фронт» яхача раздела юкъе я «Нохч-ГӀалгӀайчен йоккхача химе семилетка» яха КПСС обкома промышленно-транспортни отдела заведующе нов. Правенько. «Юрта боахама къахьегамхой тӀехьететта йиш йоаца деккхараш» яха КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома секретара нов. Чахкиева статьяши «Химн — боккха низ» яхача материалий подборкеи. «Йоккха хими хьалъю гвардейнаша» яхача рубрика кӀал кепа теха я нов. Сашина «Ер ва. Чокаев Сайпуддин» яха корреспонденци.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Госплана председатела нов. Брыксина «Иштта дагӀобоагӀаргба республика халкъа боахам», Советски Союза Турпала нов. Авакяна «Коммунизм хьалъерий тешаме щит» (Советски Эскарен ТӀема-Форла Флотен 46 шу дизара хетаяь йола), КПСС обкома кхалнаха юкъерча балха отдела заведующе нов. Межидовай «Къахьегама кхалнаьха цхьоагӀон дӀ» (8-ча марта хетаяь йола) беседашта лаьрхӀа статьяш яьхай блокнота тӀа.

«Атеистически темнашта» яхача рубрика кӀал кепа техай КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома секретара нов. Габисова «Тоа а бе дегӀа а боалабе атеистически болх» яха статья, Алхасте яхача юрта вахача Белхароев Махшарина «Дынех дӀанъаст со» яха материал.

КПСС Старопромысловски райкома секретара нов. Бекетовай «Ирду оах идеологически гера» яха статья кепа техай «Дог урасттадечарех» яхача рубрика кӀал.

«Семилетка правофланговн» яхача разделе кепа техай «Къахьегама деноош», «Лермонтовский» совхоза свекла лелаеча звено звеньевой нов. Терлоевай «Доккхийча гӀуланкхаша тӀаьхьек тхо» яха корреспонденци.

Дуьне халкъашта юкъерча темах йола нов. Петрухина «Империалистий блокаш — агрессе гераш» яха статья а кепа техай блокнота тӀа.

Агитатора долча новкъостала КПСС ЦК декабрьски Пленума итогех лаьца 1964-ча шера февраль бетта ешаргйолча лекцейи беседайн тематика кепа техай цу блокнота тӀа.

Блокнота номер тӀа я мехкеи республикен экономика а культура а дегӀаьра цифраш, стихаш, лозунгаш.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

РСФСР ЛАККХЕХЬАРЧА СУДЕ

Лаккхехьарча суда член В. В. Покровский председателая деш а волаш, Дзержинске цӀерахча Ивановски прядильно - ткацки фабрика мастера помощник Е. Е. Романовскаяи моторовагонни дело Москва-2 машинист-инструктор П. И. Богдановн халкъа заседателаш а болаш, РСФСР прокурора помощник Г. С. Быстров паччахьалкхен обвинитель а волаш, И. Ф. Деревянченкои В. А. Елизарови адвокаташ а болаш укх деношка РСФСР Лаккхехьарча суда уголовни гӀулакхашта йолча судебни коллеге городе Москва гуччахьарча судебни заседане дийцар В. М. Ионесяни цунцара доакъашхо А. Н. Дмитриеваи бехке беш дола уголовни дош.

Суда гучадаьлар 1963-ча шера декабреи 1964-ча шера январеи городашка Ивановеи Москвеи Ионесяна дуккха а къаьстта кхераме зуламаш даь хилар. Іехабеш квартирашка чу а гуьлаш, цар чура хӀамаш яхьар духьа эгара къизахча тайпара школе уха ха йола кхо бер, ши кхалсаг дийнай цо, хӀьта иштта нигзагӀа хьуьза а яь, цул тӀехьагӀа а гӀиртаб пхийтта шу мара даланза йола дийцӀв.

Ионесяна леладу зуламаш ховш а уж къайладахьа цунна новкъостал деш хиннай А. Н. Дмитриева.

РСФСР Лаккхехьарча судо топаш теха ве суд яьй В. М. Ионесяна. Пхийтта шу набахта хьа суд яьй А. Н. Дмитриевайна.

* * *

РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиумо юхь ца еш дитад топаш ца тохаш витa ше, аьнна Ионесяна даь дехар. Судо яь кхел кхоачашъяьй.

ПОЭТА ЮБИЛЕЙ

ГӀалгӀай поэтех къаьнарчарех ва Оздоев ИсмаӀалий Салман. Укх деношка Назранен района общественноста дездир поэт Оздоев Салман ваь 60 шуи ца говзаме йоазонаш дӀаволавена 40 шуи дизар.

ТӀаьк аьнна йизаяр Назранен промышленни парткома йоккха зал. Укхаза бар промышленни предприятий, юртбоахама къахьегамхой, юртарча интеллигенце вакалаш, дешархой. Гулбеннарашта юкъе бар московски писателаш Ц. Голодный, В. Шиаев, «Берий литература» яхача издательстан СССР халкъа литературан отдела заведующи Г. Каримова, Къилбаседа-ХӀирий республика писателий правлене председатель М. Цагараев, хӀирий писателаш.

Собрани хьайийлар Назранен производствени управлене парткома секретара А. Газдиева.

ИсмаӀалий Салмана хьабеначa боккхача наькъах, Нохч-ГӀалгӀай литература дегӀадоаладеча поэта лаьцача лаькъах, цун сийрдача поэзех лаьца гулбеннарашта хьалхашка къамел дир гӀалгӀай писатела Б. Зязикова.

Оздоев Салмана вокхара дезза да лаькъьала а дуккхи цунна Сийлен грамота эшарах дола Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указ Іодийшар республика Лаккхехьарча Совета Президиума председатела заместитела нов. Тонсаева.

Юбиляра цӀерах дийта моаршал дуьш дола адресаш Іодийшар Назранен производствени управлене парткома секретара заместитела З. Даурбекова, Нохч-ГӀалгӀай книжни издательства воккхагӀа волча редактора Р. Мальсагова, писатела А. Ведзижева, Нохч-ГӀалгӀай литература, истори, метта Іилма-толламан института сектора заведующе Х. Туркаева, «Сердало» газета редактора заместитела А. Мякиева, района комсомольций цӀерах — О. Мякиева.

Поэтага Оздоев Салманага моаршал а дуьш цо дӀаяхо хьы а дикагӀа йоазонаш дар лоаш къамель дир хӀирий писатела М. Цагараева, московски писатела В. Шиаева, кхычар.

Вездаме чакхъьалар Оздоев Салмана творчествана хетаяь ханна собрани.

М. МУСИЕВ.

ЦУДУХЬА ХУЛ УКХАЗА ДУКХА НАХ

Первомайски культура ЦӀен директора, къоанача коммуниста Халдыхороев Зяудина атеиста кабинета заведующи хьох ве лаьрхӀад оаха аьнча, булургбий-хьогӀ сога из болх, аьнна хийтар. Цхьабакъда, из кхера везаш вацар, хӀана аьнча, дика новкъостий — культура болхлой, Зяудина гӀо де кийчча бар.

Нов. Халдыхороев керте отталца цхьаккха болх бацар атеиста кабинето беш. Халдыхороевга оаха новкъостал дергда хьона, аьнна цхьан Іуйрийна клубе ера Первомайскера художественни самодеятельноста кулгалхо Кулакова Лариса, районин больница керттера лор Мархиев Хьусен, юкъерча школа директор нов. Лопатина, иштта кхыбараш а. Культура болхлой вӀашагӀа а кхийтта балха план оттайир.

Эргаьккхар гойтара агитаци, хозача сурташца кийчъяь хьаоттайир витрина. Атеиста кабинете дӀачувоаллача хьалтеха доахк къахьегамхой КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш кхоачашъе аьнна тӀахьехаш дола лозунгаш, плакаташ. Дика вӀаштӀехьъьмкхай атеиста кабинета лаьттан тӀа вахар дӀадоладенна и, Іилмен дын миштта хиннад а хьахьокхаш йола гойтара агитаци. Кабинете болх ший боарам тӀа дӀахьоргболаш вӀашагӀтехай укхаза атеиста новкъостала, аьнна библиотечка.

Мичча хана а атеиста кабинете дӀачуваьлча цига деша йиш я истола тӀа ниисса Іодехка дада керда газеташ, журналаш, тайп-тайпара литература.

Культура болхлой новкъосталца Зяудина вӀашагӀтехай атеиста кабинете общественни хьисапе болх беш йола актив. Актива юкъебоагӀа, болхлой, лораш, хьехархой. Кест-кеста еш цига тайп-тайпарча темаех йола лекцеш.

Дукха нах гулбеннабар укх деношка Первомайски культура цӀен атеиста кабинете. «Доацарех тешарв цунах доалла зулами» яха лекци йийшар Первомайскерче больница керттерча лора Мархиев Хьусена. Гулбеннараша дьъча дукхача хаттарашта жопаш тийлар лоро. Иштта сакъердаме а дукха нах гуллуш а хул юкъерча школа директора нов. Лопатинас, парткома идеологически отдела инструктора нов. Хашиева еша лекцеш.

Дукхьал атеиста кабинете чакхбоалаш бац нов. Халдыхороева Зяудина болх. Чуйкина юртарча художественни самодеятельноста хьажарга кийчо еш ба самодеятельносте дакъа доацараш. Къаьстта дика кийчо ю драматически халкарен кружокаша, культура ЦӀен хоро.

ЧӀоагӀа терко тӀаладийта кийчъяьй культура ЦӀагӀа химех йола гойтара агитаци. ВӀарг тӀаоттаргболча хьалтеха йоал халкъа боахамб хими мел лоархӀам болаш я хьагойташ йола фотовитрина. Иштта сакъердаме а хоза а я хӀанз Первомайски юртарча культура ЦӀагӀарча атеиста кабинете, цудухьа хул укхаза дукха нах.

И. ГУЗЕЕВ.

ЗАЛЬВА—БИБЛИОТЕКАРЬ

Педучилище Іай хулаш йолча экзаменационни сессе а хиина Грознера ше цӀаеча чӀоагӀа гӀадъяхаяр Зальва. Ший юртара нах, болх, библиотека дукха еза Грозненски района Горячеисточненски культура ШагӀарча библиотека заведующена Арсальханова Зальвайна. Грознерча педагогически училища йиълагӀча курсе заочно дешаш я Зальва. Цхьабакъда, библиотеке болх барца, заочно дешарца чакхбоалаш бац цуй болх — шоай юрта хьийийлача шин шерарча медицински сестрий курсашка а дешаш я Зальва.

Ма дукха деша деза цун. аьнна хеталургда, миштта бу-хьогӀ цо болх? Цхьабакъда, библиотекара болх а хьоккхам эца мегаргболаш бу цо. Доккха доацача библиотека чуйолча цӀагӀа сийрда, цӀена я. Тайп-тайпара литература да истолаш тӀа, хозача йоазошца язъдь да хьалтеха доакха лозунгаш, плакаташ, стендаш, Іилман - атеистически темах йола выставка.

Боккха болх бу Зальвас юртарча хӀара дезалга книжкаш дӀакхоачаргдолаш. ХӀанз Горячеисточненскера дийша вола хӀара шоллагӀа саг библиотекера деша книжкаш кхухьаш ва. Цул совгӀа дика болх бу библиотеке вӀашагӀъелачa активо а. Совхоза гаьнарча отделенешка, кхашкарча станашка, юрта бахача пенсионерашта деша книжкаш кхухьаш ба активa членаш. Масала пенсионерка, коммунистка Анна Михайловна Сысоева, комсомолкаш Кошелева Люба, Татаева Яха, иштта кхыбараш.

Библиотека кест-кеста хул сакъердамера лекцеш, беседаш, массанена дӀаховаш ешаш йола читкаш. Цу даькъе къаьстта дика болх бу юртсовета председатела нов. А. А. Ахматханова.

Де а доагӀаш ду юртарча къахьегамхоша Зальвай сий. Ший низ ца кхобеш юртарча библиотеках культура очаг яр духьа къахьегаш я къона хозчий йоӀ Арсальханова Зальва.

Б. КЕЛОЕВ.

Малхбоален Африке шиъ бӀу тӀаозаш я Англи. 20 январе Кене кхаьчав 700 салтен эсарп, 35 тонн гаргга тӀема муьх тӀаоаб. Великобритане тӀема министерства вихало «хӀана укх сахьата Малхбоален Африке керда тӀема доакъош дахийта лаьрхӀа планаш ц» аьнна хьацхайнадаьдаь а, Къилбаседен Ирланде, Англе, Малхбузен Германе, Мальте латта английски бӀунаш тӀема кийчдаь латт.

СУРТА ТӀА: Кене столица Найробе аэропорте Іобоссабеш латта Аденера укхаза хьабоалабаь английски салтий.

ЮПИ—АПН сурт.

Хаьддаи реальнии предложенеш

БЕРЛИН. СССР правительства меморандума тӀарча предложенеша кхы дӀаьхха а тешал ду деррига дунен тӀара кхоккам кӀаьдбар духьа цӀаккха кӀорла ца деш Советски Союзо къовсам лоттибеш хилара, цар дерригача халкъашка уж дика теша а деш дӀахьокх вӀаши гӀулакхаш а леладеш машаре дахара шоаш тӀакхуьш хилар, аьнна, антифашистски духьале яра болама тӀемахой немецки Комитета цӀерах дӀакхайкадир комитета секретара Георг Шпильмана. Лаьттан тӀарча машара гӀулакха кхерам туса моттигаш дӀаихара никъ хьахьокхаш я уж предложенеш, белгалдаьккхар цо.

Советски правительства меморандума чулоацамца айха бувзам болаш я дунен шоллагӀча тӀемах юхедисараш дӀадахара, германски доаш машаре къовстадаран Малхбузехьарча Берлинера хьал лер тӀа доаладаран никъ бехкаш дола гӀулакхаш дӀадахара хьакъехьарча ГДР правительства предложенешца, йоах Г. Шпильмана.

Антифашистски духьален тӀемахой Комитето даггара къоабалъю Советски Союза керда инициатива, белгалдоах Г. Шпильмана.

ВАРШАВА. Польски общественноста терко чӀоагӀа тӀаззай советски меморандумо. Социалистически мехкий машарерча тӀагӀортаме кхы цхьаькха а боккха гӀа баькхаб, йоах Дерригдунен Машара Совета члена Адам Кручковске. Кердача документа тӀа хьалхашка оттаяь гера дӀадаккхара хьакъехьара конструктивни предложенеш тӀаерзаяь я вай хаьара эгара лоархӀамера проблемаш кхоачашъяра, дунен халкъашта юкъера кхоккам дӀахо а кӀаьдбара.

Польски общественносто, аьлар А. Кручковске, йиза хьаллоаш Советски Союза машарера предложенеш, машар Іалашбара цаІ мара боаца нийса никъ лерхӀ цо шу предложенеех. Дунен халкъашта юкъе къовсаме латта проблемаш машаре къоастаяргахьа лостам беш хилда 1964 шу.

Советски меморандума ийс пункт шерра йоашхаш да польски кепа йоазув.

«Жолнеж вольности» яхача газето белгалдоах, хаьддаи реальнии предложенеш хьалхашка оттаяьй Советски правительства, яхаш. Уж ерригаш а, нагахьа санна бездм хуле, кхоачашъе йиш йолаш я. Нагахьа санна ядерни герзага бода никъ бундесвера дӀа ца къовле, белгалдоах газето, торо хургьяц Европера кхоккам кӀаьдбе а Малхбоаленией Малхбузенией юкъера гӀулакхаш лерх тӀа доаладе а.

СОФИЯ. «Эффективни», ший хиннара, хаьдда предложенеш. «Эффективни гӀулакхаш», «Дунен халкъашта юкъера кхоккам кӀаьдбарга бода нийса никъ» яхаш доккхийча алапашца яздь дешаш керте а латташ арадоах болгарски центральни газеташа болгарски а доазол арахьарча а общественносто Советски Союза машар безача хердача инициативах дувцараш.

Советски правительства меморандумои Н. С. Хрущева послании геттара дика хьахьокх машар дукха безаш, дерригача халкъашта эгара дуккагӀа хьаштдолча гера а доацаш долча машарерча вахара адамаш сихагӀа дӀатӀакхоачадара цӀаккха а лоарзагӀа ца болаш тӀаккхуьш Советски мохк хилар, яхаш язду «Труд» яхача газета оагӀонаш тӀа Болгаре машар лорабара Къаман комитета председатела заместитела, Дерригдунен Машара Совета члена Георгий Пирински.

Машар хьаштдолча наха, берригача шоай лоӀамерча дог цӀеначa наха, белгалдоах цо дӀахо, империалисташа хьуваадеча зуламерча гӀулакхашта дукьала лоаттабеча къовсаме кхы цӀаькха а низ каралуш я советски предложенеш. Цу предложенешта къовстам боллаш а хаьдда а жоп дала деза малхбузехьарча паччахьалкхений кулгалхоша.

ы гӀулакх хоадамболлаш йолча позице тӀара леладу.

СТОКГОЛЬМ. Гера хьадеега лаьгӀдарах дунен халкъашта юкъера кхоккам кӀаьдбарах тӀадерзадаь де дезача гӀулакхий хьакъехьара СССР правительства меморандума чулоацам дӀа а боазкйташ «Но даг» яхача газето белгалдоах уж ерриге советски предложенеш машара гӀулакха пайдана хилар.

Газето къаьстта белгалдоах ядерни гера лаьттана кӀалха тохкамаш деага соцадара хьакъехьара Советски Союза правительства предложени боккха лоархӀам болаш хилар.

ПРАГА. Чехословацки газетий, радио, телевидене обозревателаша белгалдоах гера дӀадаккхара йолча 18 паччахьалкхен Комитета дунен халкъашта юкъера кхоккам кӀаьдбара даькъе шерра программа еша йолча СССР правительства юха а хьахьекхад массане а деррига а гера дӀадаккхара проблема сихагӀа къовстаяра чӀоагӀа ше тӀаккхуьш хилар, яхаш.

Советски предложенеш, язду «Праце» яхача газето, хаьдда а бокъонца кхоачашъе йиш йолаш а предложенеш я, уж эгара хьалхарча аргӀанна тӀаерзаяь я тӀом бара средствеш дӀаяхара. Советски правительства предложенеш, белгалдоах газето, социальни строй бе-башха йолча паччахьалкхенашта юкъе машара гӀулакхаш леладара принципаш хьаллоацаш, чӀоагӀъеш долча социалистически мехкий политика цӀенача дагара хилар бокъонца хьахьокхаш я.

ТӀехьара а тӀаккхача дезa керттера декхар — массане а деррига а гера дӀадоаккхнага кхоачашдара Советски правительства тӀагӀерттан кӀорда ца деши деча гӀулакхех лоархӀамера гӀулакх да СССР правительства меморандум, яхаш кхайкаду «Млада фронта» яхача газето.

РАНГУН. «ВӀаши ца латара хьакъехьа пакт оттае», «Гера дӀадаккхара деша хьакъехьара керда перспективаш» — цу тайпара кертайоазош а долаш арайоах моттигерча газеташа Советски правительства меморандума изложени. «Гера дӀадаккхара деша хьакъехьара керда перспективаш» — цу тайпара кертайоазош а долаш арайоах моттигерча газеташа Советски правительства меморандума изложени. Гера дӀадаккхара хьакъехьарча деша шин паччахьалкхено — СССР-он США-он лелабу никъ белгал а боаккхаш, английски меттала арадувлача «Уоркинг пиплс дейли» яхача газето ший передовой статья тӀа язду, гера дӀадаккхара проблема гӀулакх чӀоагӀа юхаозаенна леладу ВӀашагӀкхийттача Штаташа, хӀьта Советски Союзо

ХЕЛЬСИНКИ. Нагахьа санна Женеве из тӀаэпаре, дерригачи дунен машар Іалашбара гӀулакха доккха беркат даргдолаш йола Советски правительства машара керда программа массанахьа чӀоагӀа кхаъ хиина тӀанийцай халкъаша — иштта мах бу Советски правительства меморандума «Кансан уутисет» яхача фински газето. ХӀанзарча хьалех дукха а дукхагӀа торо я, хьалхагӀа хинначул, гера дӀадаккхара гӀулакха йолча конференце болх беркатегӀа чакхбарг ма бий, аьнна хета.

(ТАСС).

Йоагаш я олимпийски цӀи!

ИНСБРУК, 31 январь. (ТАСС СПЕЦИАЛЬНИ КОРРЕСПОНДЕНТАШ А. СТАРОДУБ, В. ДВОРЦЕВ, Ю. ХРОМОВ). Лайца дӀаузи дек «КӀай Олимпиада» яха дешаш. Цхьабакъда, тӀехьара Іуйре хьатӀахьаччалца дош ейнахача къоарлача городе хилар тхо. Кхиметтел лыжникаш вӀашагӀхийттача Зеефельде а гаьнаро хьатӀаяхуьйр наькъаш да диала лоа (хӀьта лоа ца хилча уж гӀа баккха йиш йолаш ацаб). Цхьабакъда, хоана 31 январь дӀахаш тховсара Инсбрук, юхера а, Олимпиада столицана тара лестар. Бакъда, «сигалара канцелари» селла камаьрша а яцар, хӀьта а, города «Іан бос тӀабоаллабира» лоа тесар. Зеефельдехьм доккха диллар ца, кхиметтел дӀадахка лезачь а хьоачаьар цо.

Кхьа и дайнакьа дика лоза советски спортсменаш. Дешо дуьль йир Скобликова Лидас. Конекаш массагӀа хахкара оттача яхье цӀаьхха а потало ьакхар цо, хӀааш йоаккхаш 1.500 метр гаьна хоххвена керда олимпийски рекорд а оттаеш — 2.22,6.

Нагахьа санна укх тӀехьарча шерашка ерригаш а ше масса дешо медаль ьакхай Лидайна хӀааш хьалха мара дага ца деагӀа а, 26 шу дала Московски студентка Колокольцева Берта бронзагара ларкӀа йолалар олимпийски медалаш.

Цуьн результат — 2.27,1. Вай конькалаІра [illegible] дуьне экс-чемпионкас [illegible] Стеница Валентинас [illegible], цхьабакъда, ноккъа дале а, воагӀча [illegible]. Дешо аьттуь баланзар цун. 7-гӀа моттиг ъара дакхазар цо — 2.28,0.

[illegible] хӀанна а хилар яхьанна. Цуьн автор — 22 шу долу ца Хельсинкера [illegible] Кейо Мустонен. [illegible] (2.25,5), чемпионка йолаш [illegible] [illegible]

ГӀалатваланхар Каменский. Каменски эар эгара хьалхагӀа дешо медаль ьакхар.

Кхусаьлуш болча вайчарна фигура лыжин дала хиина а хиинар цӀерех цхьакхо а, кхиметтел хьалхарча «аттанеца» юкъа а ваханзар.

ИНСБРУК, 1 февраль. (ТАСС спец. корр.). Хатаргахьа эгара халагӀа а езагӀа а шин очек ер укх шерарча олимпийски турнире вай хоккеисташа ьакхар: Чехословакин сборнецара — дешо медалашна хьо гӀертарех цхьаннецара — [illegible] хоккейни толамта [illegible] хьабийлар советски командана. ВӀашагӀкхетара счет — 7:5, СССР-гахьа совле а болаш.

«А» группе вӀашагӀкхийтахьь ьакхаш: США — ОГК 8:0. «Б» группе лайзар: Польша — Норвеги (4:2).

ИНСБРУК. IX-гӀа Іаьн Олимпийски ловзараш. Олимпиада эгара хьалхара чемпионаш хилар цхьаннехохкачула хана дешо медалаш ьахча советски фигуристех ленинградцех Белоусова Людмилах Протопопов Олегах.

Сурта тӀа: Олимпиада чемпионаш Белоусова Людмилаш Протопопов Олегаш.

ТАСС-а специальни корреспондента Н. Науменкова сурт.

(Фототелеграфаца хьаийцал сурт).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгӀа

РАДИО: 6.30 — юрта боахама болхлошта передача (эрсий меттала); 6.45 — эшараш; 6.50 — ховмаши передачай программеи; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 8.20 — «Сердало» газета оагӀонаш тӀа гӀолла; 8.30 — эшарга концерт; 8.45 — пионерашта школьникаштеи передача (гӀалгӀай меттала); 16.00 — радиои телевиденеи передачай программа; 16.05 — «Микрофоне хьалхашка ба консерваторий студенташ» — концерт; 16.30 — перда ховмаш (гӀалгӀай меттала); 16.45 — «Барахоева Леннаи цо Іомабьараши» яха кагирхошта йола передача (гӀалгӀай меттала); 17.00 — «Къилбаседа Кавказа экономически вахар» — радиогазета (Ростовера трансляци); 17.30 — перда ховмаш (эрсий меттала); 17.44 — «Тха районе» — передача (эрсий меттала); 18.28 — перда ховмаш (нохчий меттала); 18.40 — инструментальни музыка концерт.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — «Горьке ядаь фаьлгаш» яха берашта дола телевизионни фильм; 12.30 — «Дон Кихот» яха художественни фильм; 18.20 — передачай программа; 18.25 — телевизионни кердадараш (нохчий меттала); 18.40 — КПСС Центральни Комитета февральски Пленума хакъа долхаш; совхозера репортаж; 18.50 — киножурнал; 19.00 — изобразительни искусства реализмеи абстракционизмеи; Искусствоведа новкъоста Латышева беседа; 19.15 — телезрителий заявкех оттадаь концерт (нохчий меттала); 19.45 — «Саг дунен ха йоаккхаш ваха веза» яха телевизионни очерк; 20.10 — английски метта урок; 20.40 — передачай программа; 20.45 — «Гаьнстерашн филантропаши» яха художественни фильм (из фильм пхийтта шу кхачанза долча берашта хьажа мегадац).

ДАГА КХАБАЛАШ: ХЬАЛХАГӀА ЦӀИ, ТӀАККХА — ГАЗ! ГАЗАЦА ЛЕТАЕЧА ПИШКЕХИ КХЕРАМЗЛЕН АВТОМАТИКАЦА КИЙЧЪЯЬЧА ГОРЕЛКЕХИ ПАЙДА ЭЦАРА БОКЪОНАШ

1. **Пишк хьаллетаяле хьалхагӀа цӀагӀа фо чу ца кхетийтача мегаргдац**, пишка юкхе а горелкана хьалхашка а газопроводах йоахка краназ дӀакъайлайий хьажа, пишка чу а тунгияга чу а фу кхетийта деза, хӀьта цу гӀулакха тунгияг дӀакъувла аьшки пишка кӀалхара наӀарилги лъелл.

2. **Пишко фо хьалъозий хьажа деза**, цу гӀулакха чухьежа бӀарг боаллача моттиге дитгъана кьыхата оасилг дӀайчахьу. Фо хьалъозаш хуле, кьыхат цу бӀарга дӀатӀалатаргда а цо дӀачуозадергда. Нагахьа санна кьыхат чухьежача бӀарга дӀатӀалаташ е цо дӀачуозадеш деце газовн пишк хьаллотае мегаргьяц.

3. **Хьаелла счетчика юхе йоаллен пишка юххера газопровода тӀарен иран.** Муштиг еш хьоарчадаь кьыхатилг хьаллотаде, чухьежача бӀаргах гӀолла дӀачу а даьккхе запальника дӀатӀаххьо из, юххелца дӀатӀатоӀае электромагнитни клапана кнопка: тӀаккха запальника массе Іург лотадзнна хила деза.

4. **Цхьа минут яьнача гӀолла кхаллаца кнопка дьахеца, бокъонна хьажа запальника массе Іургах ала боагий.** Нагахьа санна кнопка хьахецача хана запальник йовш хуле, 2—3 минут яьнача гӀолла, эшта аьнча, пишка чу фо чукхетийтачул тӀехьагӀа, цӀаькха юха а хьаллотае запальника горелка.

5. **Хьаелла горелкана хьалхашка йоалла газови кран**, бокъонца хьажа кьаухаш йола газ запальниках йоаллача горелие массе Іургах алаца йоагий, горелка чу йоага газ нийсъе фо чӀоагӀдеши лаьгӀдеши йола регулятор дӀа-хьа хьовзаярца, пишко хьалъоза фо нийсде тунгиягех доахка аьнкаш чу-ара таттарца.

6. **Пишк лотаяь йолча хана газ миштта йоаг хьажа**, чухьежа бӀарг юкъ-юкъе хьа а беллаш. Лотаяь пишк хьажа саг юхе воацаш йите дӀа ма гӀо.

7. **Пишк сов цӀий ца алийтар а пишка кхерамера леладеш ца хилийтар а духьа пишка тӀехьакхьара оагӀув 80 градусал дуккагӀа бӀоах ма балийта.**

8. **Квартира йоаллъаь шоаш даьннача тӀехьагӀа горелкана хьалхашкарен пишка юхе газопроводах йоаллен кранаш дӀакъовла;** тунгиягти пишка кӀалхара наӀарилги дӀакъовла. Вейсанна шоаш Іодуьшачен квартира цхьаь а йите арадоалачен хана счетчика юхе йоалла кран дӀакъоала.

9. Газ хьаухача хана (ийкхача, цӀи яьнача хана) счетчика юхера кран сихха дӀакъовла, 0-4 телефон а тоха аварийни служба хьеха. ШагӀа фо чухкетийта, сӀи йоагаш ма хилийта, электроприборех пайда ма эца.

10. Газови оборудовани телха хуле эксплуатационни конторага телефон тоха 2-20-63 номерах.

«Нахч-ГӀалгӀгаз» трест.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, [illegible] фронтовикий урам, 13. Телефонаш: редакторе зам. — 2-07-41; [illegible] секретаре — 2-45-48, партийни вахарен, [illegible] отделаш — 2-26-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 13. Телефоны: зам. редактора — 2-07-41; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и [illegible] — 2-26-72.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революци проспект.

Типография из-во «Грозненский рабочий», проспект Революции.

СФ05025. Заказ № 635.